

Uitvoeringsprogramma

Regionale Energie Strategie 1.0
Regio Alblasserwaard

Inclusief Leidraad communicatie & participatie

Inhoudsopgave

Inleiding

5 pijlers prominent in beeld

- Pijler 1: Energiebesparing
- Pijler 2: Warmte
- Pijler 3: Innovatie
- Pijler 4: Zon
- Pijler 5: Wind

Communicatie & participatie

Bijlage

Randvoorwaarden

Leidraad communicatie & participatie

Inleiding

Waar kunnen we duurzame elektriciteit opwekken, welke bronnen zijn er voor duurzame warmte? En welke infrastructuur hebben we daarvoor nodig? Dat zijn vragen waar we in deze Regionale Energiestrategie (RES) een antwoord op geven.

Dit document komt voort uit de afspraken die we met elkaar hebben gemaakt in het Klimaatakkoord, de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs. Nederland is opgedeeld in 30 regio's. Iedere regio onderzoekt hoe er regionaal een bijdrage kan worden geleverd. De gemeenten Molenlanden en Gorinchem, provincie Zuid-Holland en het waterschap Rivierenland en vele andere partners vormen samen de RES-regio Alblasserwaard.

Van RES 1.0 naar uitvoering

Regionale Energiestrategie

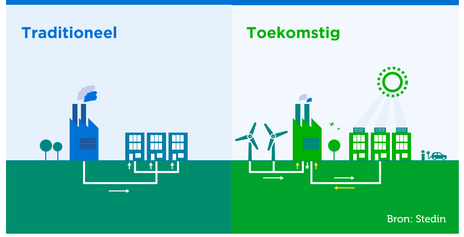
Wereldwijd staan we voor een grote uitdaging om het gebruik van fossiele brandstoffen, zoals aardolie, aardgas en steenkolen, te vervangen door hernieuwbare brandstoffen om klimaatverandering tegen te gaan. In Nederland zijn de doelstellingen en het tempo hiervoor vastgelegd in het nationale Klimaatakkoord. Hierin staat hoe Nederland de klimaatafspraken, die in Parijs door allerlei landen zijn gemaakt, gaat nakomen. Het doel is om de CO_2-uitstoot voor 2030 met 49% te verminderen ten opzichte van 1990 en het uiteindelijke doel is om in 2050 de CO_2-uitstoot tot nagenoeg nul terug te brengen. Daartoe is onder meer het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NP RES) opgesteld. De nationale doelstelling voor elektriciteit is dat in 2030 alle 30 RES-regio's bij elkaar opgeteld een vermogen van 35 Terawattuur (TWh) aan hernieuwbare elektriciteit opwekken op land. Elke regio draagt via de RES bij aan de nationale optelsom.

RES-regio Alblasserwaard is een van de kleinste energieregio's van de 30 energieregio's en bestaat uit de gemeenten Molenlanden en Gorinchem. Samen met onze stakeholders en inwoners hebben we de RES 1.0 opgesteld. Vervolgens hebben de gemeenteraden, Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van het waterschap de RES 1.0 vastgesteld op respectievelijk 13 april, 23 april en 16 juni 2021. In de RES 1.0 beschrijven we de gemaakte keuzes over hoe en waar we in de Alblasserwaard duurzame energie willen opwekken, een eerste aanzet tot de Regionale Structuur Warmte, de mogelijkheden voor energiebesparing en de kansen voor innovatie. Als regio zetten we in op een ambitieuze maar ook haalbare bijdrage aan de nationale doelstelling van hernieuwbare elektriciteitsopwekking van 35 TWh. Het bod voor de regio betreft 1.150 TJ ofwel 0,32 TWh. Iedere twee jaar wordt de RES geactualiseerd. Zo kunnen nieuwe inzichten, stappen, maatregelen en/of projecten opgenomen worden in of voortkomend uit dit uitvoeringsprogramma een plek krijgen in een RES 2.0, 3.0 en verder.

Met het vaststellen van de RES 1.0 breken er twee nieuwe fases aan. Enerzijds werken we toe naar een RES 2.0 en anderzijds werken we de RES 1.0 uit naar een praktisch en uitvoerbaar

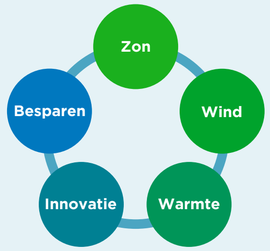
RES 1.0 regio Alblasserwaard

De aarde warmt op, het klimaat verandert en dat vraagt om actie. We moeten de CO_2-uitstoot verminderen, door om te schakelen van energie uit fossiele bronnen naar duurzaam opgewekte energie: de energietransitie.

Onze strategie voor duurzame energie

De Regionale Energiestrategie (RES) is een uitgebreid plan om de energie in onze regio te verduurzamen. De RES 1.0 gaat over energiebesparing, zonne- en windenergie, de warmtevoorziening en over innovatieve technieken.

Energie besparen

Energie die we niet gebruiken hoeven we ook niet op te wekken. Daarom willen we in 2030 in onze regio 20% energie bespaard hebben.

35% duurzame elektriciteit in onze regio

Tot 2030 wil de RES-regio Alblasserwaard 1.150 TJ (0,32 TWh) duurzame elektriciteit opwekken en door middel van zon en wind bijdragen aan de landelijke doelstelling van het Klimaatakkoord.

Ons bod in cijfers

(in TerraJoule) Bron: RES Alblasserwaard

Wind bestaand	5 molens	126 TJ	11%
Wind nieuw	7-10 molens	436 TJ	38%
Zon op bedrijfsdaken	68 ha	588 TJ	51%
Totaal		1150 TJ	100%

Zonnepanelen op bedrijfsdaken

We hebben de keuze gemaakt om éérst vol in te zetten op grootschalige opwek van zonne-energie op grote daken van bedrijven en boerenschuren.

Windzoekgebied Avelingen

Avelingen ligt buiten het Groene Hart, langs infrastructuur & vaarwegen en direct bij industrie. We brengen voor dit zoekgebied de (on)mogelijkheden voor windenergie in kaart.

De uitwerking van het windzoekgebied start met onderzoek naar o.a. geluidshinder, slagschaduw, natuur, veiligheid, bodemkwaliteit, grondwaterstand, archeologie, cultuurhistorie en ecologie.

Het elektriciteitsnet: 'n onmisbare schakel!

De nieuwe elektriciteit moet op het elektriciteitsnet passen. Een combinatie van zonne- én windenergie blijkt erg belangrijk voor balans op het net, en voor het beheersbaar houden van de maatschappelijke kosten ervan.

Participatie

Maatschappelijke betrokkenheid, transparantie en draagvlak zijn van groot belang. We betrekken belanghebbenden zo vroeg mogelijk. We hebben de ambitie voor 50% lokaal eigenaarschap van energieprojecten.

Van strategie naar actie!

In de uitvoeringsagenda maken we de te zetten stappen concreet.

uitvoeringsprogramma. Hierin worden afspraken en acties opgenomen waarmee de regio aan de slag gaat om van strategie tot uitvoering van projecten te komen. Deze eerste versie van het uitvoeringsprogramma van de RES 1.0 heeft, evenals de RES 1.0, een looptijd tot juli 2023.

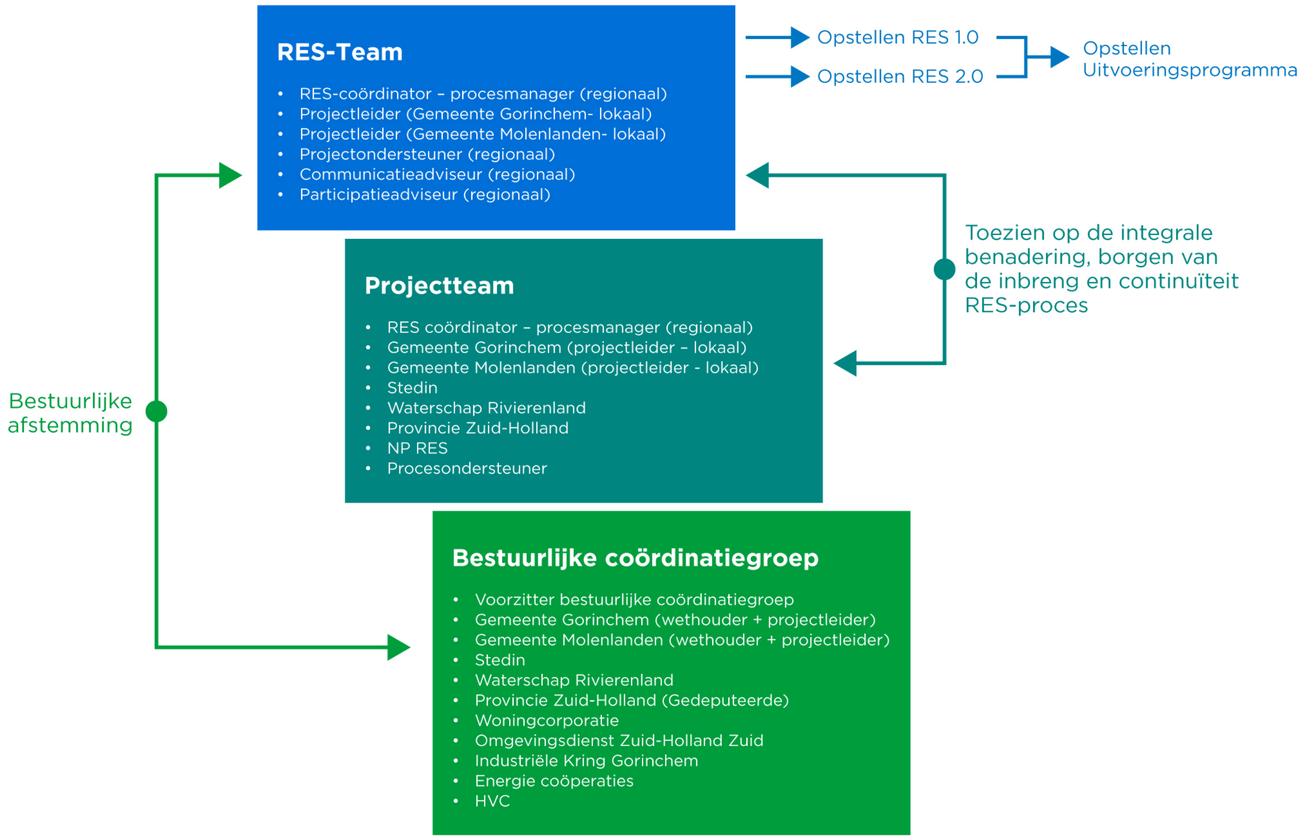
Regionale samenwerking en organisatie RES

De RES hebben we als regio samen opgesteld met regionale en lokale stakeholders en inwoners. Verduurzamen doen we namelijk samen. We zullen met elkaar de inspanning moeten leveren om samen van de opbrengsten te profiteren. In de aanloop naar de RES 1.0 zijn we in gesprek gegaan met diverse partijen om te verkennen welke mogelijkheden er zijn voor concretere samenwerkingsverbanden, hoe deze eruit zouden kunnen zien en waar de regio dit zou kunnen faciliteren. Deze regionale samenwerking en afstemming is nodig en biedt meerwaarde bij vraagstukken die de gemeentegrenzen overschrijden. Het projectteam en de bestuurlijke coördinatiegroep RES Alblasserwaard, met daarin een brede vertegenwoordiging van de belanghebbende organisaties en instellingen, dragen vanaf het begin van het RES-proces zorg voor continuïteit en bestuurlijke afstemming. Deze overlegstructuur continueren we gedurende de looptijd van dit uitvoeringsprogramma. Het RES-team is verantwoordelijk voor de dagelijkse aansturing. De afbeelding op de volgende pagina geeft inzicht in de samenstelling van de verschillende teams. Daarnaast wordt per pijler van de RES 1.0 een kernteam gevormd.

De omvang en de integraliteit van de energietransitie-opgave vraagt om intensieve samenwerking tussen alle partijen binnen de RES-regio, zoals de gemeenten Molenlanden en Gorinchem, provincie Zuid-Holland, het waterschap Rivierenland, IKG en vele andere partners. Meer specifiek gaat het daarbij over het maken van gezamenlijke keuzes in de RES 2.0 en daarop volgend, het afstemmen van de activiteiten. Bij de activiteiten wordt onder andere stilgestaan bij:

- de capaciteit van het energienetwerk;
- het afstemmen over financiering en subsidieregelingen;
- het samen optrekken om het netwerk, de kennis en de capaciteit zo optimaal mogelijk in te zetten;
- hoe de voortgang en impact gezamenlijk gemonitord kunnen blijven en waar nodig bijgestuurd kunnen worden;
- hoe het bod voor de opwekking van duurzame energie vertaald kan worden naar omgevingsbeleid, en;
- hoe partijen binnen de RES-regio geactiveerd kunnen worden om te participeren.

We kunnen het als gemeenten niet alleen en rekenen daarbij ook op de inzet van lokale en regionale partijen. We zien al veel initiatieven van de grond komen, met goede opbrengsten in termen van duurzame energie, werkgelegenheid, sociale betrokkenheid en natuurlijk ook in geld. Dat momentum willen we vergroten door de lokale en regionale initiatiefnemers zo goed mogelijk te faciliteren en wie nog niet meedoen proberen in beweging te krijgen.

RES 2.0

Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030. De RES wordt in een cyclus van minimaal 2 jaar geüpdatet. De RES 2.0 is een nadere uitwerking en mogelijke herziening van de RES 1.0. Nieuwe inzichten en ontwikkelingen (wereldwijd, nationaal en dus ook regionaal en lokaal) ten aanzien van warmtebronnen en locatiekeuzes voor hernieuwbare opwek zullen moeten worden doorgevoerd. Ook de besluiten over nieuw aan te leggen infrastructuur en opslaglocaties worden opgenomen in de RES 2.0. Over de RES 2.0 vindt, net als bij de RES 1.0, weer betrokkenheid en besluitvorming plaats.

Voor de RES 2.0 is voortzetting van de opgebouwde netwerksamenwerking van de RES 1.0 nodig. Begeleiding van het proces door een onafhankelijke procesbegeleider is wederom nodig en wenselijk. Waar nodig moeten aanpassingen worden gedaan aan de huidige projectorganisatie, door bijvoorbeeld andere/nieuwe disciplines en/of organisaties toe te voegen. Zo zal in de volgende fase meer afstemming nodig zijn met omliggende RES-regio's, de Groene Hart-regio's en de Veiligheidsregio.

In het eerste kwartaal van 2022 zal een nieuw 'Plan van aanpak RES 2.0 Alblasserwaard' worden opgesteld, waarin o.a. voorstellen worden gedaan voor:

- Afspraken rond onder andere besluitvorming, samenstelling stuurgroep, etc.;
- Inrichting van de projectorganisatie zoals kerngroep en werkgroepen;
- Voor het vervolgproces benodigde capaciteit en expertise o.a. op gebied van omgevingsbeleid (ruimtelijk, landschappelijk, juridische inpassing in omgevingsplannen), energiebesparing, energie opwek, warmtetransitie, communicatie, participatie, onderzoek/innovatie;
- Benodigde middelen voor onderzoek en eventuele inhuur;
- Voortgangsbewaking;
- Planning en vervolgstappen.

Ook krijgen nieuwe ideeën en input hierin een plek.

Uitvoeringsprogramma

Scope van een uitvoeringsprogramma

In het voorliggende uitvoeringsprogramma maken we inzichtelijk hoe we aan elke pijler uitvoering geven en met wie we dat samen doen. Daarnaast zijn ook de benodigde capaciteit en de financiële middelen inzichtelijk gemaakt. De huidige budgetten zijn niet voldoende voor dit uitvoeringsprogramma. Daarom gaat het voor een deel om extra capaciteit en extra financiële middelen. Een structurele bijdrage vanuit het Rijk via o.a. het Gemeentefonds is hiervoor noodzakelijk. Ook tijdens het opstellen van de RES 2.0 zullen projecten afhankelijk van de ontwikkelingen worden voortgezet en geïntensiveerd. Hiermee zetten we duidelijke stappen richting een energie neutrale regio in 2050.
In dit uitvoeringsprogramma zoomen we in op 5 vastgestelde pijlers van de RES: energiebesparing, warmte, innovatie, zon en wind. Voor elk van deze pijlers zullen we verschillende activiteiten uitvoeren om te komen tot onze doelstellingen. Het uitvoeringsprogramma legt nadrukkelijk de focus op de aankomende jaren, op weg naar de tussendoelen uit de RES 1.0 en het einddoel energieneutraal in 2050.

Strategische uitgangspunten

De RES 1.0 voeren we uit aan de hand van een aantal strategische uitgangspunten. Deze uitgangspunten zijn richtinggevend voor het bepalen van onze rol en positie, en voor de selectie en wijze van uitvoering van projecten. We versterken de projecten die al lopen en een goede bijdrage leveren aan onze opgave. We prioriteren onze inzet door te bepalen welke inspanning het hoogste rendement oplevert qua bewustwording, energiebesparing en CO_2-reductie. We zoeken naar gedeeld eigenaarschap, waarbij we kijken of lokale en regionale partijen de trekkersrol op zich kunnen nemen. Dit zijn partijen als een energiecoöperatie, een ondernemersvereniging of een organisatie als Blauwzaam. Daarnaast bewaken we het kritieke lange termijn pad voor onder andere beleid, vergunningen en van de netcapaciteit. Deze bewaking doen we door tijdig te beginnen met het scheppen van de randvoorwaarden voor lokaal eigendom en de verankering daarvan in beleid. We verzilveren zoveel als mogelijk meekoppelkansen met de circulaire economische ntwikkeling van onze regio en met opgaven als klimaatadaptatie, veenweidestrategie, arbeidsmarkt en onderwijs.

Vijf pijlers prominent in beeld

De RES 1.0 bestaat uit de vijf pijlers: energiebesparing, warmte, innovatie, zon en wind. In de volgende paragrafen beschrijven we voor deze onderwerpen de huidige activiteiten en de denkrichtingen voor de uitvoering of de eerste stappen om tot een vervolgproces te komen. Om een optimale invulling en uitvoering te kunnen geven aan de activiteiten is een goede samenwerking met de verschillende partijen noodzakelijk. In de Bijlage staat een overzicht van de samenwerkende partijen met een korte toelichting.
In dit hoofdstuk zijn alle pijlers toegelicht. Daarbij is ingegaan op wat we al doen in 2021, wat we gaan doen tot 1 juli 2023 en hoe de participatie en communicatie verloopt in die periode.

Pijler 1: Energiebesparing

Het afgelopen decennium zien we dat ons energieverbruik alleen maar is toegenomen door autonome groei van bevolking en technologie, ondanks de diverse klimaatakkoorden en -convenanten en de inspanning om energie te besparen. Door de komende jaren vol in te zetten op energiebesparing, willen we voorkomen dat onze regionale opgave voor duurzame energie-opwek en de warmtetransitie nog groter wordt dan ze al is. De rol van de regio en de gemeenten is om hierin het initiatief te nemen. Daarbij wordt rekening gehouden met landelijke ontwikkelingen op het gebied van energiebesparing, bijvoorbeeld energielabel C voor kantoren en de Regeling Reductie Energieverbruik (RRE). Daarnaast heeft de overheid een voorbeeldrol, bijvoorbeeld door het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed en het wagenpark. Als regio stellen we ons ten doel om 20% energie te hebben bespaard in 2030.

Voor het behalen van de besparingsdoelstellingen hebben de samenwerkende partijen elk hun eigen rol. Het stimuleren van de samenwerking met en het aansluiten op (lokale) initiatieven van de energiegebruikers is daarbij noodzakelijk. We werken dit uit in een programmatische aanpak energiebesparing die zich richt op woningen, bedrijven en maatschappelijk vastgoed.

Energiebesparing inwoners
Energiebesparing is een belangrijk onderdeel van het verminderen van de CO_2-uitstoot en cruciaal in de energietransitie. Door stevig in te zetten op energiebesparing en isoleren van gebouwen en woningen willen we de vraag naar elektriciteit en aardgas verminderen. Als er minder vraag is naar energie, hoeft er tenslotte ook minder (hernieuwbare) energie te worden opgewekt. Woningen gebruiken twee derde van de energie in de gebouwde omgeving. Het Rijk is primair aan zet, de gemeenten zetten daarnaast zowel gemeentebreed als wijkspecifiek in op stimulering van energiebesparing bij woningeigenaren. Bijkomend voordeel van maatregelen die getroffen kunnen worden om energie te besparen is dat ze ook vaak bijdragen aan het wooncomfort, hogere veiligheid (minder aardgas in je woning) en lagere energielasten.
Om energiebesparing te stimuleren in de gemeente voeren we diverse projecten uit in samenwerking met het Regionaal

Energieloket en Het Nieuwe Wonen. In 2020 hebben we bij het Rijk de eenmalige specifieke Regeling Reductie Energieverbruik (RRE) aangevraagd en ontvangen. Met behulp van de RRE- subsidie hebben gemeenten diverse projecten opgezet om huiseigenaren te stimuleren om te komen tot kleine energiebesparende maatregelen in huis. Daarnaast gebruiken gemeenten de regeling om advies te geven aan huiseigenaren over energiebesparende maatregelen, zoals dak-, raam- of gevelisolatie.

Als vervolg op de RRE heeft het Rijk de Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW) uitgebracht. Via deze regeling kunnen gemeenten niet alleen woningeigenaren, maar ook huurders en minima stimuleren om energie in hun woning te besparen. Beide gemeenten hebben de RREW-subsidie aangevraagd en ontvangen. Om een overlap met de RREW-regeling te voorkomen hebben we besloten om de uitvoering van de RRE-regeling per 1 juli 2021 te beëindigen en de RREW-regeling vanaf september 2021 te gaan uitvoeren.

Daarnaast heeft op 31 oktober 2019 de raad van Gorinchem ingestemd met het verstrekken van duurzaamheidspakketten aan huishoudens met een minimuminkomen van 120% van de bijstandsnorm of lager.

Wat hebben we al gedaan?

Gemeenten werken samen met het Regionaal Energieloket en het Nieuwe Wonen. Het Regionaal Energieloket heeft (namens de gemeenten) een digitaal loket waar inwoners informatie kunnen krijgen over energiebesparing en duurzame energie in hun woning. Daarnaast organiseert het digitaal loket wijkgerichte energiebesparingsaanpakken en collectieve inkoopacties voor woningisolatie en zonnepanelen.
Via het Nieuwe Wonen kunnen inwoners een gratis adviesgesprek over energiebesparing krijgen van een wooncoach. Aanvullend kan de wooncoach een warmtescan van de woning maken. Aan de hand van infraroodbeelden wordt duidelijk waar de warmteverliezen optreden en hoe deze via isolerende maatregelen verholpen kunnen worden. Hiermee is alleen al in de gemeente Gorinchem 382 ton CO_2 uitstoot gereduceerd, wat gelijk staat aan het elektriciteitsverbruik van bijna 250 huishoudens. Met het akkoord van de gemeenteraad van Gorinchem is het in februari 2021, mogelijk geworden om te starten met het warmtenet in de Gildenwijk. In de jaren 60/70 zijn hier veel (huur) woningen gebouwd, waarbij veel energiewinst te behalen is. Poort6 is van plan om, waar mogelijk deze woningen te renoveren en/of te verduurzamen.

Activiteiten RRE-regeling

De Gorcumse en Molenlandse aanvraag is gebaseerd op vijf activiteiten:

1. Persoonlijk advies en ontzorging met wooncoaches van Het Nieuwe Wonen voor geïnteresseerde huiseigenaren.
2. Het aanbieden van kleine energiebesparende maatregelen via vouchers en bij een informatieavond. Aanvullend hebben huishoudens met een minimuminkomen van 120% van de bijstandsnorm of lager een voucher ter waarde van €45,- ontvangen. De kosten hiervan zijn gedekt van de door de raad en provincie beschikbaar gestelde gelden.
3. Een collectieve gebiedsgerichte adviesactie gericht op energiebesparing.
4. Een collectieve inkoop van isolatie en zonnepanelen.
5. Straatklimaat projecten; dit zijn laagdrempelige avonden bij woningeigenaren thuis waar zij hun eigen sociale netwerk uitnodigen.

Vanwege de coronacrisis hebben sommige activiteiten digitaal of nog niet plaatsgevonden. Activiteiten 1 tot en met 4 zijn voornamelijk digitaal uitgevoerd, activiteit 5 heeft helaas niet plaatsgevonden.

Wat gaan we nog doen?

Activiteiten RREW-regeling

Vanuit de RREW worden activiteiten uitgevoerd om (meer) bewustzijn te creëren bij eigenaar-bewoners, huurders en minima over energiebesparing en het opwekken van duurzame energie. We willen hen stimuleren om energiebesparende maatregelen te treffen.

Cadeaubonnen voor huurders en eigenaren-bewoners

De gemeenten zijn voornemens cadeaubonnen (korting vouchers) voor kleine energiebesparende maatregelen beschikbaar te stellen voor huurders en eigenaren-bewoners. Zij kunnen via een aanvraagformulier een cadeaubon aan-

vragen. Deze cadeaubon met unieke code kan bij een online webshop verzilverd worden. De kosten van deze cadeaubonnen worden gedekt vanuit het RREW-budget.

Ondersteuning huurder algemeen & aan huis

Energiecoaches zijn enthousiaste buurtbewoners die buurtgenoten helpen energie te besparen. Het aanschaffen van energiebesparende producten via de cadeaubonnen kan een opstap zijn naar een gesprek over welke andere manieren er zijn om (meer) energie te besparen. Vrijwillige energiecoaches voeren deze gesprekken bij bewoners thuis, digitaal of telefonisch.

Collectief advies en inkoop van isolatie, zonnepanelen, HR++glas gekoppeld aan kleine maatregelen

In de collectieve acties staan niet woningtypes, maar juist de specifieke maatregelen centraal. Via deze acties worden eigenaar-bewoners op weg geholpen in hun oriëntatie naar energiebesparende maatregelen. Per actie wordt er ingezoomd op één thema zoals isolatie, zonnepanelen of isolerend glas. Uitgangspunt is dat de actie voor inwoners extra korting oplevert, dat betrouwbare partijen worden geselecteerd en dat geholpen wordt met het aanvragen van de bijbehorende subsidie.

Vereniging van Eigenaren Aanpak

Ook Verenigingen van Eigenaren (VvE's) willen aan de slag met energiebesparing. De klanteis van een VvE wijkt af van die van grondgebonden woningen. Om die reden is een eigen aanpak nodig voor deze doelgroep, de zogenoemde VvE-aanpak. Naast de reguliere uitdagingen, vormt bij deze doelgroep de vereiste unanieme besluitvorming een extra barrière om over te gaan tot verduurzaming. De VvE-aanpak biedt basisondersteuning voor elke VvE via een digitaal loket in combinatie met webinars en een Zon op VvE-project.

Vervolg na RREW

Energiebesparing is een belangrijke pijler in de RES 1.0 Alblasserwaard. We zijn trots op wat we al hebben gedaan en dit gaan we verder uitbouwen. Na afloop van de uitvoering van de RREW willen we onze acties voor inwoners dan ook continueren. We verwachten hier Rijksmiddelen voor te ontvangen, maar indien dit niet mogelijk is zullen we hier eigen middelen voor moeten inzetten.

Communicatie en participatie

Voor dit onderdeel zijn participatie en communicatie in het bijzonder essentieel. Door te informeren willen we onze inwoners inspireren en stimuleren ander gedrag te vertonen, zoals het verduurzamen van hun woningen. Gedragsverandering kunnen we alleen bereiken door goede communicatie in combinatie met beleidsmaatregelen, zoals de beschikbaarheid van voorzieningen, financiën of wet- en regelgeving. We doen een beroep op al onze burgers om na te denken over hun energiegebruik en om ze op goede alternatieven te wijzen, waardoor de energietransitie succesvol en betaal-

baar is. We maken gebruik van subsidies en andere regelingen die het proces kunnen vergemakkelijken en anderszins stimuleren. Door een voortdurend gesprek met alle ingezetenen over duurzaamheid hopen we tot een gedragen dialoog te komen en een grote betrokkenheid in de samenleving. In de bijgevoegde leidraad van communicatie en participatie wordt hier meer toelichting over gegeven.

Energiebesparing bedrijven

Bedrijven (industrie, landbouw en het aandeel bedrijven in de gebouwde omgeving) nemen op dit moment gezamenlijk 38% van de energievraag in de Alblasserwaard voor hun rekening. Uit verschillende gesprekken met onder andere ondernemersverenigingen, LTO Noord (afdeling Alblasserwaard) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) blijkt dat er kansrijke mogelijkheden liggen voor bedrijven om energie te besparen. Het is belangrijk om deze kansen op te pakken om bedrijven en ondernemers te stimuleren hun vastgoed en activiteiten te verduurzamen. Om bedrijven verder te stimuleren bij het treffen van duurzaamheidsmaatregelen zijn onder andere middelen, stimuleringsregelingen en maatregelen vanuit het Rijk noodzakelijk. De gemeente zal een stimulerende rol hebben richting de bedrijven.

De opgave op het gebied van verduurzaming en energiebesparing kunnen we alleen aangaan, als we dat samen met onze ondernemers en bedrijven doen. Energiebesparing bij ondernemers en bedrijven willen we actief ondersteunen door het aanbieden van informatie, kennis en expertise. De focus ligt op voorlichting, branchegerichte aanpak, ondersteuning van ondernemersverenigingen op bedrijventerreinen en de ondersteuning van organisaties met maatschappelijk vastgoed (sportverenigingen, scholen). Specifieke aandacht is daarbij gericht op het eigen overheidsvastgoed. Op al deze onderdelen wordt de aanpak voortgezet, daarbij is intensivering noodzakelijk.

Wat hebben we al gedaan?

Start uitvoering E-agenda door Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

In 2020 heeft de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) een Energie agenda opgesteld, oftewel de E-agenda. Deze agenda bevat een mix van regulerende en stimulerende instrumenten om energiebesparing bij bedrijven te versnellen. Door een slimme afwisseling van versterkt toezicht en preventie worden bedrijven niet alleen gereguleerd, maar ook gestimuleerd en gefaciliteerd om:

- meer energie te besparen;
- brandstof te besparen;
- alternatieve brandstof te gebruiken, zoals elektra of waterstof, en;
- energie te monitoren en duurzame energie op te wekken.

Volgens de analyse van OZHZ heeft de regio Alblasserwaard 595 energierelevante bedrijven; in Gorinchem 281 en in Molenlanden 314. In 2021 wordt met de uitvoering van de E-agenda een start gemaakt door OZHZ, waarna de aanpak in 2022 wordt voortgezet. In 2021 is OZHZ gestart met 20 bedrijven te controleren in de gemeente Gorinchem. In de gemeente Molenlanden is voor de E-agenda al extra budget vrijgemaakt voor 2021. Om die reden worden in de gemeente Molenlanden 34 bedrijven gecontroleerd, 14 gesprekken gehouden met koplopers en 4 energiescans uitgevoerd. Verderop bij het kopje ‘Activiteit 1’ is een toelichting gegeven op deze activiteiten.

Wat gaan we nog doen?

Uitvoering E-agenda

In 2022 willen we de samenwerking met OZHZ intensiveren. Hierbij wordt in overleg gekeken naar de interne taakverdeling en naar de werkzaamheden welke uitbesteed worden aan OZHZ. Vanuit bestaande middelen, die de provincie en gemeenten bieden aan OZHZ, kan OZHZ jaarlijks samen met zo’n 70 bedrijven in de Alblasserwaard bekijken welke energiebesparende maatregelen genomen kunnen worden. Daarmee duurt het tot 2030 voordat alle energierelevante bedrijven in de Alblasserwaard een bezoek gekregen hebben. Dat moeten en willen we versnellen naar zo’n 150 (70 voor Gorinchem en 80 voor Molenlanden) bedrijfsbezoeken per jaar, zodat alle energierelevante bedrijven binnen 5 jaar bezocht zijn. Naast het continueren van bovenstaande activiteiten onder de E-agenda, is het uitbreiden van het aantal bedrijfsbezoeken de belangrijkste intensivering. In combinatie met bedrijfsbezoeken van OZHZ en lokale collega’s van economische zaken,

dan wel de bedrijfsverenigingen kan het besparingspotentieel bij de bedrijven de komende jaren beter benut worden. Met gemeente Gorinchem wordt specifiek ook afgestemd hoe de eigen gemeentelijke handhaving en toezicht hierbij een rol kan spelen. Aan het begin van 2022 wordt een gezamenlijk plan van aanpak voor dat jaar opgesteld. Vanaf 2023 is het denkbaar om een hybride model op te zetten waarbij er een samenwerking ontstaat tussen OZHZ, ondernemers(verenigingen) uit de regio en de gemeente waarmee energiebesparing verder vorm wordt gegeven. De samenwerking met alle partijen, zoals OZHZ, wordt jaarlijks geëvalueerd en de werkzaamheden voor het opvolgende jaar worden aan de hand van de behoeften bijgestuurd.

Het is van belang dat energiebesparing voor bedrijven regionaal en bovenregionaal wordt gecoördineerd. Om de energiebesparing te monitoren worden periodiek cijfers opgevraagd waarbij er ook mijlpalen worden opgenomen. Dit is tevens een onderdeel van de E-agenda waardoor OZHZ uitvoering aan wordt gegeven.

Activiteit 1: Bedrijfsbezoeken (kern van de E-agenda)

We zijn trots op de huidige inspanningen in het bedrijfsleven en waarderen het dat steeds meer bedrijven hiervoor inspanningen leveren. Op basis van data uit de informatieplicht maakt OZHZ een analyse van het bedrijvenbestand. Afhankelijk van de beschikbare data worden bedrijven ingedeeld in achterblijvers, middengroep en koplopers.

- Energiecontroles: Voor de achterblijvers en middengroep worden door de OZHZ-inspecteurs energiecontroles voorbereid. Hierbij is het van belang om te achterhalen waarom bedrijven achterblijven. Bij overtredingen krijgen bedrijven standaard een hersteltermijn van 6 maanden. In verband met COVID-19 en algemene investeringsprogramma's van bedrijven, kunnen bedrijven ook verzoeken om een langere hersteltermijn. In dat geval moeten bedrijven een plan van aanpak aanleveren, waarbij ze voor meer hersteltijd ook uitgedaagd worden meer maatregelen te treffen. Voorbeelden van meer maatregelen zijn bovenwettelijke besparingsmaatregelen met een terugverdientijd van meer dan vijf jaar, het (extra) opwekken van duurzame energie, vervoersmanagement en monitoring.

- Koplopersgesprekken: koplopers, die over het algemeen weinig aandacht krijgen, worden ook bezocht. Deze bedrijven kunnen een voorbeeldrol vervullen en ambassadeur voor andere ondernemers zijn. Bij de bezoeken controleert OZHZ de wettelijke maatregelen en of er aanvullende bovenwettelijke besparingen en andere duurzaamheidsmaatregelen op het gebied van circulaire economie, klimaatadaptatie, biodiversiteit en vervoersmanagement te nemen zijn. De ervaring leert dat koplopers open staan voor verdere verduurzaming. Deze bezoeken worden in samenwerking met de bedrijfscontactfunctionarissen van de gemeenten voorbereid. Bij de bezoeken kunnen naast de adviseurs duurzaamheid van OZHZ en bedrijfscontactfunctionarissen ook geïnteresseerde wethouders deelnemen.
- Energiescans: De energiescans zijn voor ondernemers die graag meer inzicht willen in hun energieverbruik en mogelijkheden tot besparen. Het is een bewustwordingsinstrument, dat beperkt wordt ingezet, om een paar voorbeeldbedrijven te krijgen voor de omgeving (bijv. bedrijventerrein of branche, zoals agrarische sector). De bedrijven, die een energiescan ontvangen, worden uitgedaagd om maatregelen te treffen, maar ook om hun ervaringen te delen met hun omgeving. De ervaring leert dat ondernemers onderling elkaar beter weten te overtuigen van de nut en noodzaak, maar ook het te behalen voordeel.

Activiteit 2: Branche-aanpak (regionaal Zuid-Holland Zuid met maatwerk regio Alblasserwaard)

De Wet Milieubeheer kent 19 branches. Om de bedrijven per branche te informeren over energiebesparing, werken we aan een branchegerichte aanpak. De werkwijze van de branche-aanpak volgt de volgende vijf stappen:

1. Verkenning branche
2. Data-analyse
3. Passende benadering bij doelgroep inclusief afstemming met regio (maatwerk)
4. Ondersteuning communicatie
5. Behoeftepeiling voor aanvullende inzet middelen, zoals een webinar of een kennis- of innovatietafel

In overleg met de gemeenten wordt er een prioritering aangebracht per branche.

Activiteit 3: Bedrijventerreinenaanpak (lokaal)

De focus ligt hierbij op energiebesparing, maar er wordt ook gekeken naar de koppeling met andere duurzaamheidsthema's, zoals klimaatadaptatie en biodiversiteit. Deze kunnen indien gewenst worden meegenomen. Belangrijke onderdelen van de bedrijventerreinaanpak zijn bedrijvenbijeenkomsten (start- en meet-ups) om bedrijven te informeren en te stimuleren. Bedrijven, waarbij een energiescan gedaan is, en koplopers kunnen zich presenteren, net als aanbieders van duurzame diensten op het terrein.

Activiteit 4: Duurzame Bedrijvenroute (regionaal Zuid-Holland Zuid)

Begin 2021 is een start gemaakt met de eerste voorbereidingen voor een regionale duurzame bedrijvenroute. In samenwerking met de Nationale Duurzame Huizenroute maakte OZHZ een plan van aanpak voor de eerste professionele regionale duurzame bedrijvenroute in Nederland in november 2021. OZHZ ondersteunt hierbij in communicatie en marketing, zoals het enthousiasmeren van koplopers, ondernemersverenigingen, deelnemende bedrijven, gemeenten en provincie. De gemeenten Molenlanden en Gorinchem hebben de vrije keuze om hieraan deel te nemen.

Communicatie en participatie

In 2022 zorgt OZHZ voor alle communicatie naar de bedrijven. OZHZ gaat op bezoek bij bedrijven, stuurt controlebrieven, geeft mondeling/schriftelijk advies en verzorgt informatie naar bedrijven. Daarnaast zorgt OZHZ er voor dat bedrijven ook kunnen participeren in bijvoorbeeld koplopersgesprekken, ambassadeurschap van duurzaamheid en (informatie) bijeenkomsten. Goede en juiste communicatie en participatie dragen bij aan het succes van projecten, zo ook voor deze pijler. Beide gemeenten zullen de communicatie- en participatie-initiatieven van OZHZ volop steunen en delen via de gemeentelijke kanalen. In het Plan van Aanpak van deze pijler wordt participatie en communicatie concreter uitgewerkt.

Pijler 2: Warmte

In de RES 1.0 wordt invulling gegeven aan de Regionale Structuur Warmte (RSW). Hierin wordt aangegeven of in de verschillende Transitievisies Warmte (TVW) op lokaal niveau, gebruikgemaakt gaat worden van bronnen die bovengemeentelijke of bovenregionale potentie hebben. In de RES 1.0 zijn geen keuzes gemaakt voor warmte opwek, alleen het in kaart brengen van de warmte structuur is een belangrijk onderdeel van deze pijler. Daarmee kunnen we over gemeente- en regiogrenzen heen op zoek gaan naar de beste oplossingen voor de toekomstige warmtevraag. Bovendien hebben sommige alternatieve warmtevoorzieningen ook impact op het elektriciteitsnet en gevolgen voor de netimpact analyse.

Voor de komende periode is het belangrijk om een proces in stand te houden waarin de lokale onderzoeksresultaten en plannen regionaal blijven afgestemd. Deze regionale afstemming wordt gebruikt om steeds tot een nieuwe versie van de RSW te komen. Dit leidt vervolgens weer tot een gedetailleerdere uitwerking van de TVW.

Wat hebben we al gedaan?

Om tot een duurzame en aardgasvrije warmtevoorziening te komen in de regio is het belangrijk dat we nu al stappen gaan zetten. Het overstappen naar zo'n alternatieve warmtevoorziening doen we niet in één keer, maar stap voor stap. Alle woningen en utiliteit in de regio, die nu nog aangesloten zitten op het aardgasnet, moeten voor 2050 overstappen op een duurzame alternatieve warmtevoorziening. Dit is een enorme opgave waar we de komende decennia aan zullen moeten werken. Door nu en komende jaren te beginnen met verschillende activiteiten en projecten en in te spelen op kansen die zich nu en in de komende jaren voordoen willen we het doel op een haalbare en betaalbare manier realiseren.

Om tot het bovenstaande doel te behalen, zijn we momenteel op regionaal en lokaal niveau bezig met verschillende activiteiten en projecten.

1. Regionale Structuur Warmte als onderdeel van de Regionale Energie Strategie (regionaal)

De Regionale Structuur Warmte (RSW) is een onderdeel van de RES. De RSW bestaat uit: inzicht in de warmtevraag en het warmte-aanbod, een beschrijving van de mogelijkheden voor nieuw te ontwikkelen boven- gemeentelijke warmte-infrastructuur en een toelichting op het doorlopen proces met stakeholders. Iedere RES-regio gaat in de RSW na of op lokaal niveau, in de verschillende Transitievisies Warmte (TVW's), gebruik gemaakt gaat worden van bronnen die bovengemeentelijke potentie hebben of buiten de eigen gemeenten liggen. Afstemming en eventuele afspraken met omliggende gemeenten en regio's voorkomt dat een bron ten onrechte meerdere malen in lokale TVW's wordt opgenomen. Anderzijds voorkomt het dat interessante bronnen onbenut blijven. Vroegtijdige afstemming op regionaal en bovenregionaal niveau helpt gemeenten bij het maken van afspraken over warmtebronnen met een bovengemeentelijke potentie, bij het opstellen van de TVW's en het maken van keuzes in de uitvoeringsplannen. Daarnaast biedt het regionale schaalniveau de mogelijkheid om ook de warmtevraag en het warmteaanbod van andere sectoren te bezien. Daarbij verkennen we wat de potentie is voor de bovengemeentelijke warmte-infrastructuur. Het is dus niet de bedoeling dat de RSW dubbelt met de TVW's maar juist helpt in de verbinding tussen sectoren en gemeenten.

2. Opstellen Transitievisie Warmte Gorinchem en Transitievisie Warmte Molenlanden (lokaal)

Elke gemeente stelt een Transitievisie Warmte op. In de Transitievisie Warmte staat wat kansrijke warmtealternatieven zijn in de gemeente, wanneer in welke gebieden wordt gestart met het opstellen van een gebiedsuitvoeringsplan en een uitvoeringsstrategie op hoofdlijnen. Iedere gemeente moet voor het einde van 2021 een Transitievisie Warmte hebben vastgesteld.

3. Opstellen Businesscase Eerste fase Warmtenet in de Gildenwijk, Gorinchem (lokaal)

In Gorinchem hebben we de eerste stappen gezet om aan de slag te gaan met het aardgasvrij maken van bestaande gebouwen. In dit plan wordt beoogd om in de eerste fase ongeveer 1.000 sociale huurwoningen van woningcorporatie

Poort6, het Poort6-kantoor en het stadhuis aan te sluiten op een warmtenet. Dit warmtenet zal worden gevoed door middel van aquathermie. Specifiek voor de eerste fase wordt hiervoor thermische energie uit afvalwater van de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Schelluinen ingezet. Vooruitlopend op de Transitievisie Warmte is in februari 2021 door de gemeenteraad het plan voor eerste fase Warmtenet in de Gildenwijk vastgesteld.

Wat gaan we nog doen?

Om het warmtedoel te behalen worden verschillende nieuwe activiteiten geïnitieerd en reeds bestaande activiteiten (waar nodig) geïntensiveerd vanaf 2022. Opkomende innovaties, zoals zonthermie worden daar mogelijk in de toekomst meegenomen in de afwegingen als warmtebron voor Gorinchem en Molenlanden.

Opstellen Regionale structuur Warmte (RSW) 2.0

Net als in de RES 1.0 zullen we ook in de RES 2.0 de RSW opnemen. In de RSW wordt regionale en bovenregionale afstemming gezocht tussen warmtevraag en- aanbod inclusief warmtebronnen. Door zowel de warmtevraag als aanbod regionaal en bovenregionaal inzichtelijk te maken kunnen we voorkomen dat warmtebronnen dubbel worden ingezet of dat interessante bronnen onbenut blijven.

Per gemeente uitvoering geven aan de TVW's

In de TVW's staat wat kansrijke warmtealternatieven zijn, wanneer we in welk gebied willen starten met het opstellen van een gebiedsuitvoeringsplan en een uitvoeringsstrategie op hoofdlijnen. In een gebiedsuitvoeringsplan wordt op buurt-/ wijkniveau of per bedrijventerrein verder verkend wat de mogelijkheden zijn om aardgasvrij te worden en uiteindelijk een keuze gemaakt voor de alternatieve duurzame warmtevoorziening(en). In deze gebieden doen we onderzoek en stellen we met inwoners, bedrijven en lokale partijen een gedragen gebiedsuitvoeringsplan op. Voorbeelden van lokale partijen zijn bewonersinitiatieven, woningbouwcorporaties en de netbeheerder. Als een gebiedsuitvoeringsplan is vastgesteld door de gemeenteraad, dan wordt het plan tot uitvoering gebracht. Dit betekent dat de werkzaamheden die nodig zijn om het plan tot uitvoering te brengen worden gerealiseerd. Het uitvoeren van zo'n plan duurt gemiddeld 4-8 jaar afhankelijk van de grootte en complexiteit van het plan. Door te starten in gebieden met concrete kansen werken we stapsgewijs naar een aardgasvrije en duurzame warmtevoorziening in elke gemeente en de regio.

Periodiek monitoren en herijken Transitievisie Warmte per gemeente

Elke gemeente zal de Transitievisie Warmte (TVW) periodiek herijken. Door de TVW te evalueren en actualiseren blijft de TVW flexibel voor (meekoppel)kansen en heeft de inwoner tegelijkertijd toch een houvast op welke wijze zijn of haar wijk mogelijk aardgasvrij wordt. Daarnaast monitoren we per gemeente de voortgang van het aardgasvrij maken van de woningen en utiliteit. Met de monitoring kunnen we het verwachte tempo in de TVW vergelijken met het daadwerkelijke tempo. Daarmee kan inzichtelijk gemaakt worden of het tempo voor het aardgasvrij maken van de gemeenten volgens planning loopt. Bij afwijkingen van het tempo zullen we de plannen herzien en aanpassen.

Uitrol eerste fase Warmtenet Gildenwijk, Gorinchem

Komende jaren wordt de eerste fase van het warmtenet uitgerold in de Gildenwijk te Gorinchem. In de periode van 2022-2025 zullen verschillende wooncomplexen van Poort6 (mits 70% instemming van de huurders van Poort6 per complex), het kantoor van Poort6 en het Stadhuis gefaseerd worden aangesloten op een duurzaam warmtenet.

Communicatie en participatie

De communicatie en participatie omtrent de pijler warmte vindt vooral plaats op gemeentelijk en buurt-/ wijkniveau. Op gemeentelijk niveau willen we inzetten op gemeentebrede communicatie en informatievoorziening, bijvoorbeeld via de gemeentelijke kanalen (website, social media, gemeentepagina krant) en via (online) informatiebijeenkomsten over thema's gerelateerd aan het onderdeel warmte in de energietransitie. Daarnaast worden er in de TVW van Gorinchem en Molenlanden verschillende gebieden op buurt-/ wijkniveau aangewezen waar zich op korte termijn concrete kansen voordoen om stappen te zetten naar een aardgasvrije duur-

zame warmtevoorziening. In deze gebieden zullen we (mits daar de middelen voor zijn) op korte termijn starten met het opstellen van een gebiedsuitvoeringsplan. Het opstellen van zo'n gebiedsuitvoeringsplan gaat gepaard met een intensief communicatie en participatie proces met gebouweigenaren en bewoners in het gebied en andere belanghebbenden. Aangezien elk gebied anders is, maken we als gemeente per gebiedsuitvoeringsplan een communicatie- en participatieplan, inclusief een passende strategie. Hierbij onderzoeken we onder andere hoe bewoners en gebouweigenaren betrokken willen worden en welke methodes en tools geschikt zijn om tot een gedragen gebiedsuitvoeringsplan te komen.

Pijler 3: Innovatie

In de regio Alblasserwaard omarmen en stimuleren we nieuwe technieken en vernieuwende initiatieven die bijdragen aan de duurzaamheidsopgave. We verwachten dat er op termijn nieuwe technieken in ruimere mate beschikbaar komen die een waardevolle aanvulling kunnen zijn op reeds gangbare technieken van zon en wind, waterkracht (bijvoorbeeld energieopwekking uit de stroming van de Merwede), energieopslag en zon op water. Denk ook aan waterstof, groen gas andere manieren van grondwaterbeheer, innovatieve technieken in de landbouw en nieuwe innovaties die we willen ontdekken en toepassen. Om succesvol te innoveren is het vooral belangrijk om bewoners, jong en oud, bedrijven en maatschappelijke organisaties te vinden die daar tijd en energie in willen steken. Samen met hen willen we nieuwe kennis ontdekken en ontwikkelen en deze omzetten naar concrete projecten en programma's in de regio. De gemeenten zullen in dit proces een aanjaagfunctie hebben.

Wat hebben we al gedaan?

(Groene) Waterstof wordt gezien als een kansrijke toekomstige brandstof voor vervoer, de industrie en verwarming. In de regio hebben we een werkgroep 'Waterstof tankstation' opgezet. Deze werkgroep bestaat onder andere uit eigenaren van tankstations in de regio en verschillende bedrijven.

In de afgelopen jaren is onderzocht welke locaties kansrijk zijn voor het realiseren van een waterstof tankstation. Uit het onderzoek is gebleken dat het BP station op Avelingen een kansrijke locatie is. Om tot realisatie te komen van het waterstof tankstation wordt er een subsidieaanvraag gedaan bij het Rijk. Dit traject wordt de komende periode gestart en waar nodig worden aanvullende onderzoeken gedaan.

Wat gaan we nog doen?

Onderzoeken van de mogelijkheden voor een regionale waterstof economie

Waterstof wordt gezien als een innovatieve techniek voor alternatief voor fossiele brandstof die we als regio graag willen benutten. Door de mogelijke ontwikkeling van een waterstof hub binnen de RES-regio Alblasserwaard worden grote kansen gecreëerd voor de regionale economie en werkgelegenheid. Onderzoek moet aantonen wat de potentie voor een waterstof economie in de regio is. Doordat waterstof een kansrijke techniek is, kan het bijdragen aan het mogelijk maken van het waterstof tankstation.

i_lab (voorheen Innovatie en Afstudeercentrum)

Het i_lab wordt een fysieke plek waar leerlingen, studenten en professionals elkaar ontmoeten in een bedrijfsmatige omgeving waar zij samenwerken aan beroepsontwikkeling en innovaties. Komende periode zullen we de samenwerking met het i_lab vormgeven.

Borgen van thema energietransitie in i_lab door project ‘huis van nu’

Eén van de thema’s binnen het i-Lab is de energietransitie. Dit thema zal vorm krijgen door de realisatie van het project ‘Huis van Nu’. Hierbij wordt er in diverse ruimtes getoond welke technologie er in de energietransitie en rondom duurzaamheidsvraagstukken in de directe leefomgeving (nl. ons eigen huis) wordt gebruikt. Deze ruimtes kunnen als voorbeelden worden ingezet om inwoners en gebouweigenaren te laten zien hoe verschillende technieken werken. Daarnaast biedt het de mogelijkheid om mensen op te leiden voor banen binnen de energietransitie. Daar waar mogelijk worden hier ook al innoverende (installatie) bedrijven betrokken.

Organisatie Innovatienetwerk energietransitie

We willen samen met koplopers in de regio een Innovatienetwerk energietransitie organiseren. Het Innovatienetwerk fungeert als springplank voor een blijvend netwerk in de regio dat concrete projecten realiseert. We onderzoeken de mogelijkheden om het innovatienetwerk in samenwerking met opleidingsinstituten op te zetten. Bijvoorbeeld met het Wellant college, het i_lab , Sity Academy andere opleidingen. In het innovatienetwerk onderzoeken we welke lokale innovaties een bijdrage kunnen leveren aan een duurzame Alblasserwaard, nu en in de toekomst. Daarbij kunnen deelnemers aangeven wat zij nodig hebben bij het verder ontwikkelen van hun innovaties.

Verkenning innovatie technologieën voor vergroten netstabiliteit

We voeren een verkenning uit van innovatieve technologieën, die in positieve zin bijdragen aan de netstabiliteit. Innovatieve technologieën zijn vormen van energieopslag, sturing van vraag en verbruik of omzetting van duurzaam opgewekte energie. Met deze verkenning geven we tevens uitvoering aan de motie ‘onderzoek energieopslag’ die bij de vaststelling van de RES 1.0 is aangenomen in de raad van Molenlanden.

Pilot Smart Farmer Grid

In dit project wordt beoogd om in een bepaald gebied met een aantal melkveehouders en Stedin de mogelijkheden van energiebesparing te inventariseren en een innovatieve oplossing te vinden voor mogelijke knelpunten met betrekking tot het leveren van duurzame energie aan het net.

Communicatie en participatie

In onze regio kijken we naar innovatie vanuit twee perspectieven: we blijven voortdurend op de hoogte van de laatste ontwikkelingen om optimaal ons doel te kunnen bereiken en wij gaan zelf aan de slag door samenwerkingen te initiëren en aan te gaan met kennisinstellingen en regionale koplopers in het bedrijfsleven en maatschappelijke veld. Door innovaties te stimuleren en partijen bij elkaar te brengen en te verbinden (participatie), willen we bijdragen aan het verduurzamen van onze regio. Om succesvol te innoveren is het vooral belangrijk om bewoners en bedrijven te vinden die innovaties willen en kunnen omzetten naar concrete projecten en programma’s. Die koplopers zijn er zeker in de regio. We willen met deze koplopers en onderwijsinstellingen onder andere een Innovatielab (i_lab) organiseren. Via communicatie dragen we zorg voor brede informatie over de ontwikkelingen op het gebied van innovatie. Door te participeren kunnen inwoners en stakeholders meedenken, meewerken en wellicht zelfs meebeslissen.

Pijler 4: Zon

In de RES 1.0 Alblasserwaard gaan we voor het opwekvermogen met zonne-energie uit van 588TJ (0,162 TWh) in 2030. Dit bod willen we realiseren door conform de uitgangspunten van de zonne-ladder volgordelijk in te zeten op: daken en gevels, bebouwd gebied en als laatst landelijk gebied. Daarbij is onze ambitie om in 2030 50% van de geschikte bedrijfsdaken te benutten voor de opwek van zonne-energie.

Zonne-energie speelt een hoofdrol in de RES en dat is niet voor niets. De techniek is er al, de ontwikkeling van zonnepanelen gaat snel en op veel plekken in onze regio wordt de techniek al toegepast. Het is een techniek die voor iedereen bereikbaar is, zowel voor grote en kleine bedrijven als voor particulieren. Steeds meer inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties in onze regio hebben interesse in het zelf opwekken van zonne-energie. De afgelopen jaren heeft de opwek van elektriciteit met zonnepanelen daarom een grote vlucht genomen. Ons bod sluit hierop aan en is daarom voor 50% opgebouwd uit zonne-energie. Zonnepanelen op daken (Zon op dak) nemen daarvan het overgrote deel voor haar rekening. De CBS-cijfers geven aan dat in 2020 de hoeveelheid zonnestroom 108 Terajoule (0,03 TWh) in onze RES-regio bedraagt. Voor projecten met een hoge realisatiekans waarvoor een SDE++ subsidiebeschikking is afgegeven, (de zogenaamde ‘pijplijnprojecten’) is 180 Terajoule (0,05 TWh) opgenomen. Ook na realisatie van de ‘pijplijnprojecten’ resteert voor onze regio tot 2030 nog een forse opgave van 300 Terajoule (0,08 TWh).

We willen de zonambitie realiseren aan de hand van een uitvoeringsprogramma waarin overheden en stakeholders uit het gebied participeren. De overheden stellen hiervoor een projectleider zon aan die een op te richten kernteam zon aanstuurt.

Wat hebben we al gedaan?

Zonnepanelenacties

Om inwoners te stimuleren en ondersteunen heeeft de gemeente Gorinchem en Molenlanden, in het kader van de RRE-regeling diverse zonnepanelenacties opgezet. Samen met het Regionaal Energieloket zijn er online bijeenkomsten georganiseerd waarbij informatie is verstrekt over onder andere zonnepanelen, mogelijkheden bij een installateur uit de regio en beschikbare leningen. Voor deze bijeenkomsten was er veel belangstelling in de regio en deze worden dan ook in de komende periode voortgezet middels de RREW-regeling.

Zon-ateliers

Op 27 oktober 2020 en zijn we in gesprek gegaan met eigenaren van grote daken over kansen, belemmeringen en versnellers voor het realiseren van zon-op-dak. Ook de provincie was hierbij aanwezig om stimuleringsmaatregelen toe te lichten. Een veelheid aan onderwerpen kwam voorbij, die aansloten op de benoemde kansen en belemmeringen. Denk aan verzekeringen, dakconstructies, de netaansluiting en ook het leveren van de opbrengst aan omwonenden middels een coöperatie. Vervolgens zijn we op 1 maart 2021 weer in gesprek gegaan met grote dak eigenaren om kansrijke zonne-energie projecten in de regio te realiseren. Tijdens deze online bijeenkomst is onder andere gesproken over onderwerpen zoals financiële participatie, subsidies, aansluiting op het elektriciteitsnet en verzekeringskwesties. Deze bijeenkomsten zijn mede mogelijk gemaakt door de Provincie Zuid-Holland, Stedin, Het Regionaal Energieloket en Het Nieuwe Wonen.

Wat gaan we nog doen?

Om het opwekvermogen van zonne-energie te behalen worden verschillende nieuwe activiteiten geïnitieerd en reeds bestaande activiteiten (waar nodig) geïntensiveerd vanaf 2022. Het tot uitvoering brengen van onze zon-ambities en bovengenoemde acties vraagt om een projectmatige aanpak en om coördinatie door de diverse betrokken partijen. We richten hiervoor een kernteam zon op. In het kernteam zullen gemeenten, provincie, Stedin, ondernemersverenigingen, woningcorporaties en energiecoöperaties participeren. Een aan te stellen projectleider zon is trekker van het kernteam. De projectleider zal tevens de verantwoordelijkheid nemen over de gesprekken met Stedin over netcapaciteit.

Samenwerking met ondernemersverenigingen

In onze regio vormen ondernemersverenigingen een werkgroep zon op bedrijfsdaken en voeren hiervoor een plan van

aanpak uit om zoveel mogelijk zonnepanelen in de regio geplaatst te krijgen (en waar mogelijk met anderen te delen). Gemeenten en provincie hebben een aanjagende rol in dit proces. De eerste bijeenkomst over zon op bedrijfsdaken werd op 21 september door IKG georganiseerd.

Samenwerking met energiecoöperaties

In onze regio werken energiecoöperaties aan postcoderoos-projecten om via een dak van een ander iedereen de gelegenheid te geven om zonne-energie op te wekken, ook als je eigen dak niet geschikt is. De gemeenten faciliteren waar nodig deze samenwerking. Onderzocht wordt of het binnen de verduurzamingsopgave van het gemeentelijk vastgoed mogelijk is om een aantal daken kosteloos ter beschikking te stellen voor het uitvoeren van een postcoderoosproject. De gemeenten onderzoeken verder welke ondersteuning gegeven kan worden bij de projectontwikkeling en uitvoering, bijvoorbeeld het communicatief ondersteunen via gemeentelijke kanalen.

Verduurzamen prestatieafspraken met woningcorporaties

Met woningcorporaties voeren we gesprekken over het opnemen van zonne-energie in de prestatieafspraken.

Gemeentelijk vastgoed

We spannen ons in voor zoveel mogelijk zonnepanelen op daken van gemeentelijk vastgoed, bijvoorbeeld scholen en sportverenigingen. De eerste stap hiertoe is het onderzoeken welke daken en terreinen van de gemeenten geschikt zijn voor het plaatsen van zonnepanelen. We zoeken hiervoor aansluiting bij de routekaart verduurzaming vastgoed Gorinchem en het plan energieneutraal vastgoed Molenlanden.

Maatschappelijk vastgoed biedt kansen voor het opwekken van zonne-energie. De gemeenten Molenlanden en Gorinchem hebben samen ruim 40 schoolgebouwen en slechts 4 van deze scholen heeft de maximale capaciteit zonnepanelen op het dak gerealiseerd. Een interessant landelijk initiatief op dit vlak waar wij ons bij willen aansluiten en mee samen willen werken is de organisatie ‘Schooldakrevolutie’. Deze organisatie is in het leven geroepen om alle schooldaken van zonnepanelen te voorzien en schoolbesturen te ontzorgen bij het investeren in zonnepanelen op de daken van hun schoolgebouwen en het verkrijgen van leningen en subsidies.

Zonnepanelen langs infrastructuur en in restruimte

We onderzoeken ook de mogelijkheden voor zonnepanelen op ‘restruimten’ (gronden met een andere primaire functie dan landbouw of natuur zoals rioolwaterzuiveringsinstallaties, voormalige stortplaatsen) en langs parkeerlocaties en infrastructuren zoals de A15, A27 en de Betuwelijn. Dit in samenwerking met of onder regie van o.a. Prorail, Rijkswaterstaat en Provincie Zuid-Holland. Hiermee willen we verschillende functies in het gebruik van de ruimte combineren en zoveel mogelijk stimuleren. Dit is in lijn met de zonneladder van de Rijksoverheid. Daarin staat op welke plekken het

plaatsen van zonnepanelen de voorkeur heeft, zodat er geen zonnepanelen onnodig op landbouw- en natuurgrond gelegd worden.

Monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten

We brengen de ruimtelijke belemmeringen voor het plaatsen van zonnepanelen in beeld bij monumenten en beschermde dorpsgezichten. Daarnaast onderzoeken we of en welke van deze regels kunnen worden opgeheven of versoepeld. Dit doen we in afstemming met betrokken interne en externe partijen zoals op het gebied van cultuurhistorie, erfgoed en monumenten.

Zonnepanelenacties

In het kader van de RREW-regeling worden diverse zonnepanelenacties opgezet om woningeigenaren te stimuleren en ondersteunen. Samen met het Regionaal Energieloket worden er (online) bijeenkomsten georganiseerd waarbij informatie aan woningeigenaren wordt verstrekt over zonnepanelen.

Monitoren

Jaarlijks monitoren we de resultaten van bovenstaande acties, de groei van het opgestelde zonne-energie vermogen en de nog aanwezige netcapaciteit in onze regio. We maken voor de monitoring gebruik van de gegevens die via de Klimaatmonitor en de netbeheerder beschikbaar zijn. Door de groei te monitoren zien we effectiviteit van de huidige aanpak. Afhankelijk van het resultaat kunnen we de aanpak aanpassen.

Communicatie en participatie

Het doel van communicatie en participatie is om inwoners en bedrijven zo vroeg mogelijk te informeren over en betrekken bij bovengenoemde zonne-energie projecten. Per activiteit onderzoeken we welke stakeholders betrokken zijn, en welke rol zij vervullen en met welk doel zij geïnformeerd of betrokken (meedenken, meewerken en meebeslissen) willen worden. Een heldere kernboodschap gaat in op het doel van het betreffende zonne-project én op de belangen en zorgen van de omgeving. Via een mix van online en offline tools zorgen we ervoor dat we de doelgroepen op de best mogelijke manieren informeren en betrekken.

Pijler 5: Wind

Alleen met energiebesparing, zonne-energie en warmte redden we de CO_2-reductie doelstellingen voor de RES-regio Alblasserwaard niet. Daarom verkennen we of windenergie in Gorinchem mogelijk is. Tot 2030 willen de gemeenten Gorinchem en Molenlanden 562 TJ duurzame elektriciteit opwekken door middel van energie uit wind (zowel bestaande als nieuwe windenergie). Daarmee draagt de regio bij aan de landelijke doelstelling van het Klimaatakkoord.

De opwek van duurzame energie uit wind is van belang voor een evenwichtige energiemix, waardoor balans op het elektriciteitsnet en het beheersbaar houden van de maatschappelijke kosten van het net. De RES Alblasserwaard zet in op een energiemix met grootschalige opwek uit zon, wind en warmte. Omdat de opwek van zonne- en windenergie afhankelijk is van de weersomstandigheden, is een combinatie van wind en zon sterk aan te bevelen voor een gelijkmatige belasting en gebruik van het elektriciteitsnet.

Na vaststelling van de concept-RES hebben we onderzocht welke zoekgebieden in aanmerking komen voor uitwerking tot zoeklocatie voor windenergie. De overige zoekgebieden merken we aan als aandachtsgebieden voor windenergie. Deze gebieden blijven in beeld voor de periode ná 2030. Er wordt gestreefd naar meer duidelijkheid voor de aandachtsgebieden in de RES 2.0 in 2023.

Wat hebben we al gedaan?

In 2019 heeft een breder initiatief vanuit bedrijven geleid tot het gesprek over potentiële locaties voor windmolens in Gorinchem. Diverse groot verbruikende bedrijven zijn met de gemeente in gesprek gegaan over de mogelijkheid van windturbines om zo de bedrijfsvoering te kunnen verduurzamen. Hierover is openlijk gecommuniceerd en de gesprekken resulteerden in een uitwerking van twee zoekgebieden waar de betreffende bedrijven op of nabij gehuisvest zijn: Avelingen en A15-Oost.

Via een brede online-enquête kreeg het A15-scenario de voorkeur van participanten. De informatie is in een position paper uitgewerkt en in juli/augustus 2020 met steun van een deel van de bedrijven aangeboden aan de Provinciale Staten van Zuid-Holland. Ten aanzien van Avelingen is een verzoek bij het Rijk ingediend om mee te draaien in de landelijke pilot ‘Hernieuwbare Energie op Rijksgronden’, waarbij juist het genomen initiatief vanuit de bedrijven en hun betrokkenheid bij Avelingen het voor het Rijk een aantrekkelijke pilot maakte. In deze fase is in elk geval een deel van de bedrijven in de zoekgebieden periodiek betrokken in een brede projectgroep met onder andere Rijkswaterstaat.

Tijdens de verkenning naar de (on)mogelijkheden van windenergie in Gorinchem zijn we continu in gesprek gegaan met inwoners en andere belanghebbenden. Er is breed gecommuniceerd over participatie momenten. Gedurende en na afloop van een webinar en verschillende dialoogtafels zijn door inwoners en ondernemers diverse vragen gesteld over omgevingseffecten en meningen geventileerd (voor en tegen). Ook zijn er vragen gesteld over de kansen van windturbines en technische oplossingen besproken rond zorgen over het effect van de molens. Juist een zoekgebied heeft het in zich dat veel zaken nader moeten worden uitgezocht om te komen tot de vraag of er überhaupt windmolens mogelijk zijn.

Vanwege maatschappelijke zorgen over de gezondheidseffecten van windenergie in de directe omgeving, is naar aanleiding van de motie ‘Windmolen-vrij Dichtbij’ in de zomer van 2021 besloten om binnen een straal van 500 meter nabij woongebieden geen windmolens te plaatsen. Daarbij is de verkenning voor zoekgebied A15-Oost komen te vervallen en richt de verkenning zich uitsluitend op zoekgebied Avelingen. Daarvoor moet eerst nog veel worden onderzocht. Verkennend onderzoek moet antwoord geven op belangrijke vragen over geluidshinder, slagschaduw, gevolgen voor de natuur en ecologie, veiligheid, bodemkwaliteit, grondwaterstand, archeologie en cultuurhistorie.

Wat gaan we nog doen?

In de komende periode bevindt het onderzoek naar windenergie in Gorinchem zich in de verkennende fase. In het najaar van 2021 wordt een verkenning uitgevoerd naar de (on)mogelijkheden van windturbines op zoekgebied Avelingen. In deze verkenning worden de technische, ecologische en economische haalbaarheid en gezondheidseffecten van de windturbines onderzocht. Eerder geuite zorgen en aandachtspunten uit de omgeving worden hierin uitvoerig meegenomen. Het onderzoek leidt in de loop van 2022 tot inzichten over de haalbaarheid van windenergie in zoekgebied Avelingen. De uitkomsten van het onderzoek zijn bepalend voor de invulling van het vervolgtraject. Om deze reden richt de scope van de pijler wind in het uitvoeringsprogramma RES zich enkel op de verkenningsfase.

Onderzoek naar de (on)mogelijkheden voor windenergie kent een gefaseerde aanpak. Deze aanpak bestaat uit vijf fasen: voorverkenning, verkenning, planvorming, realisatie en exploitatie. De eerste drie fasen hebben betrekking op de mate van voorbereiding van het project. In de realisatiefase vindt de openbare inschrijvingsprocedure plaats en wordt de overeenkomst voor de realisatie van het energiepark gegund. In de exploitatiefase realiseert en exploiteert de winnende marktpartij het windpark.

Gedurende de looptijd van het verkennende onderzoek blijven we de omgeving zoveel mogelijk informeren. Er zullen volop mogelijkheden gecreëerd worden om in gesprek te blijven gaan met inwoners, bedrijven en betrokkenen. Het omgevingsmanagement en de participatiestrategie worden verder vormgegeven met inachtneming van de aangenomen participatiemotie van de provincie. Dit doen we onder andere

door het toetsen van acceptatie/draagvlak via een enquête, voeren van individuele gesprekken met bedrijven en overige belanghebbenden, inventariseren van meekoppelkansen en maatschappelijke baten windenergie, vormgeven van financiële participatie, opstellen gemeentelijke randvoorwaarden voor windenergie en het transparant blijven communiceren van nieuwe informatie en ontwikkelingen.

Uitvoering motie ruimtelijk kader kleine windturbines

We geven uitvoering aan de motie ruimtelijk kader kleine windturbines die de raad van Molenlanden heeft aangenomen bij de vaststelling van de RES 1.0. Hierbij onderzoeken we hoe, aanvullend op het huidige kader van het bestemmingsplan in het buitengebied een breder ruimtelijk kader kan worden ontwikkeld, waarmee een bredere groep bedrijven en (groepen) inwoners ruimtelijk de mogelijkheid geboden kan worden om kleine windmolens te plaatsen. Belangrijke onderdelen van het ruimtelijk kader zijn landschappelijke inpassing (waar mogelijk onder welke voorwaarden), type-molens (grootte, materiaal), ruimtelijke inpassing (afstanden) en vergunningplicht (wel of niet bij welk type molen).

Communicatie en participatie

De energietransitie doen we samen. Naast de maatschappelijke baten van windenergie, realiseren we ons dat duurzame opwek uit wind een effect heeft op de omgeving. Om de doelstelling van 562 TJ windenergie te halen is acceptatie/draagvlak een belangrijke voorwaarde voor de realisatie van windenergie. Heldere communicatie en participatie met de omgeving zijn het uitgangspunt en we betrekken de omgeving en belanghebbenden steeds zo vroeg mogelijk. Daarnaast willen we dat de omgeving zoveel mogelijk profiteert van de maatschappelijke baten van de energietransitie. We kennen een resultaatsverplichting van 50% lokaal eigendom-financiering-revenuen. Beleid hiertoe moet in beide gemeenten worden vastgesteld.

Monitoring

Het is belangrijk om de komende jaren de voortgang van de acties uit het uitvoeringsprogramma te monitoren. Zo krijgen we helder inzicht in welke resultaten de uitvoering van de pijlers hebben. Voor de aanvang van de uitvoering hebben we voor onze regio een nulmeting energieverbruik en CO_2-uitstoot laten uitvoeren. Deze meting zullen we herhalen in de uitvoeringsperiode. Daarnaast wordt er een digitaal dashboard ontwikkeld. Dit dashboard maakt de successen inzichtelijk, maar helpt ook bij het bijsturen als resultaten achterblijven. In 2022 wordt de eerste versie van het dashboard opgeleverd. Na een review door de gemeenten wordt dit dashboard doorontwikkeld naar een definitieve versie. Voor het uitvoeringsprogramma wordt met name gebruik gemaakt van informatie uit de landelijke klimaatmonitor, cijfers van Stedin, CROW (kennisplatform en interne gemeentelijke informatiebronnen) en resultaten uit de acties van de pijlers.

In de tabel zijn de indicatoren voor dit onderwerp benoemd. Jaarlijkse wordt de voortgang van de doelstellingen gemonitord met deze indicatoren. Waar nodig kan dan bijgestuurd worden. Dit is een voorlopig overzicht waarbij wordt onderzocht of de betreffende databronnen voldoende betrouwbaar, volledig en actueel zijn.

Doelstelling	Indicator monitoring en sturing
In 2030 is 35% van de elektriciteit duurzaam opgewekt.	• Opgewekte wind- en zonne-energie in de gemeente (kilowattuur en TJ) • Percentage van de bedrijven en woningen met zonnepanelen • Aantal hectares zonnepanelen op daken van bedrijven en agrariërs
Het gemeentelijk vastgoed is energieneutraal in 2030.	• Elektriciteitsverbruik gemeentelijk vastgoed • Gasverbruik gemeentelijk vastgoed
In de gebouwde omgeving besparen we 2% energie per jaar tot 2030.	• Energieverbruik totaal gemeente (TJ) • Energieverbruik per woning (gemiddeld)
In de gebouwde omgeving besparen we tot 2030 24% aardgas ten opzichte van 2020.	• Verbruik totaal per jaar door bedrijven (miljoen m^3) • Verbruik totaal per jaar door woningen (miljoen m^3) • Percentage aardgasvrije woningen
De CO_2-uitstoot van bedrijven in Alblasserwaard is in 2030 met 25% verminderd ten opzichte van 2020.	• Uitstoot CO_2 industrie, afval, energie en water • Uitstoot CO_2 landbouw, bosbouw en visserij

Communicatie & participatie

Leidraad communicatie en participatie RES 1.0 Alblasserwaard

De Regionale Energiestrategie (RES) is een uitgebreid plan om de omschakeling naar duurzame energie samen met de omgeving te realiseren. Zodat toekomstige generaties kunnen blijven wonen in prettige, veilige en gezonde regio. Het uitvoeringsplan RES 1.0 beschrijft de eerste stappen van uitvoering voor de vijf RES-pijlers energie besparen, zon, wind, warmte en innovatie. Voor communicatie en participatie verwijzen we naar de 'leidraad communicatie & participatie uitvoeringsplan RES 1.0 Alblasserwaard'. Dit document is een leidraad voor de wijze waarop we de omgeving willen informeren en betrekken: transparant en zo vroeg mogelijk. Een leidraad die dient als een stappenplan voor communicatie en participatie bij een concreet project en meebeweegt met de verschillende fasen van zo'n project. De leidraad is gebaseerd op de methodiek 'Factor C' van de rijksoverheid en volgt de stappen:
opgave (wat) → omgeving (wie) → strategie (hoe) → verhaal (wat) → aanpak (middelen).
Hierna volgt een korte samenvatting van de leidraad.

Doel van communicatie en participatie

Het doel van communicatie en participatie is om inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zo duidelijk en zo vroeg mogelijk te informeren over en betrekken bij de RES 1.0 Alblasserwaard, de onderliggende vijf pijlers en daarbij behorende projecten. De omgeving moet zich uitgenodigd voelen om samen te werken aan een duurzame en energieneutrale regio Alblasserwaard. De RES 1.0 Alblasserwaard streeft naar minimaal 50% lokaal eigendom van de hernieuwbare energieprojecten. De omgeving van nieuwe, grootschalige zonne- of windprojecten op land moet de mogelijkheid aangeboden krijgen om eigenaar te worden en mee te ontwikkelen. Hierbij gaat het volgens het Klimaatakkoord om een streven naar 50% lokaal eigendom op projectniveau. (Mede-)eigendom betekent niet alleen financieel eigendom, maar ook zeggenschap over het project én over de besteding van de baten.

De opgave

RES-regio Alblasserwaard wil in 2030 20% energie bespaard hebben en 35% duurzame elektriciteit opwekken met zon en wind, om zo bij te dragen aan de landelijke doelstelling van het Klimaatakkoord. Communicatie en participatie zijn instrumenten om de omgeving te informeren en betrekken bij deze opgave. De projecten gaan de resultaten opleveren; communicatie en participatie zijn daarbij ondersteunend.

De omgeving: stakeholdersanalyse

Omdat we ons tot doel gesteld hebben om de omgeving steeds zo vroeg mogelijk te informeren en te betrekken bij de uitvoering RES 1.0, is het noodzaak om te weten wie de stakeholders in de omgeving dan zijn. Wat is hun invloed? En hun belang? Welke rol spelen ze (in deze projectfase)?

Strategie

De analyse van stakeholders geeft inzicht in hun rol en de participatiedoelen. Daardoor weten we hoe we hen kunnen informeren/ betrekken. Communicatie-doel is meeweten; participatie-doelen zijn het meedenken, meewerken en meebeslissen. We bepalen onze strategie.

Verhaal

Het gezamenlijke verhaal, of kernboodschap, slaat de brug tussen de beleving van de omgeving enerzijds en de bedoeling van de opgave anderzijds. Een boodschap komt pas over als de belangen en zorgen van de omgeving worden erkend. De kernboodschap bevat: het standpunt, de onderbouwing en de actie (kijk-want-dus). Via storytelling wordt een kernboodschap vertaald naar aansprekende verhalen.

Aanpak - middelen/tools

Als de strategie (stakeholdersanalyse, de participatiedoelen en de wijze van betrekken) en kernboodschap(pen) zijn vastgesteld, kijken we naar de middelen om de communicatie en participatie praktisch vorm te geven. Dit levert veelal een mix van online en offline tools op, waarmee we de doelgroepen het beste kunnen bereiken.

Proces participatie versus financiële participatie

Bij proces participatie hebben we het over de inhoudelijke betrokkenheid van inwoners en stakeholders bij het proces rondom projecten voor duurzame opwek. Bij financiële participatie investeert de omgeving in het project en/of ervaart de voordelen van de opbrengsten van het project voor duurzame opwek. In het uitvoeringsprogramma RES 1.0 Alblasserwaard wordt gestreefd naar minimaal 50% lokaal eigendom van de hernieuwbare energieprojecten. Zowel proces als financiële participatie in projecten dragen bij aan maatschappelijke acceptatie/draagvlak voor duurzame opwek.

Financiële participatie

Verreweg de meeste projecten binnen het uitvoeringsprogramma RES 1.0 Alblasserwaard zitten nog niet in de projectfase van planvorming/realisatie. Toch wordt er al vaak gesproken over lokaal eigendom. Daarom lichten we hier kort toe hoe financiële participatie van de omgeving op verschillende manieren worden bereikt:

- Mede-eigenaarschap, bijvoorbeeld via een energiecoöperatie;
- Inwoners of bedrijven nemen financieel deel, bijvoorbeeld via aandelen of obligaties in een wind- of zonneproject;
- Er kan een omgevingsfonds opgezet worden. Een deel van de financiële opbrengsten/ winsten kunnen via dit fonds ingezet worden ten behoeve van de omgeving. Bijvoorbeeld voor natuurontwikkeling, natuurontwikkeling, vergroening van een buurt, verduurzaming van een buurthuis of een ander duurzaam initiatief;
- Met een omwonendenregeling ontvangen mensen die in de directe omgeving wonen een indirect voordeel. Bijvoorbeeld met korting op stroom afkomstig uit het project of door investeringen in het verduurzamen van hun woning.

Welke vorm het meest geschikt is, is afhankelijk van het project en het type omgeving. Bovendien is het goed mogelijk dat de uitkomst een combinatie van de verschillende vormen is. Zo heeft een omgevingsfonds of omwonendenregeling voordelen voor iedereen (en dus ook de mensen met een smalle beurs) en kan mede-eigenaarschap of financieel deelnemen juist de lokale betrokkenheid vergroten.

Leidraad communicatie & participatie

Randvoorwaarden

Financiële haalbaarheid (geld en capaciteit)

Vanuit het Rijk is geld beschikbaar gesteld aan de RES-regio's om een RES 1.0 op te stellen. Daarnaast worden de RES-regio's ondersteund door het Nationaal Programma RES (NP RES). Voor zowel de directe bijdrage als voor het NP RES is nog geen structurele toezegging gedaan over de periode na vaststelling van de RES 1.0. Dit wordt overgelaten aan het nieuwe kabinet. De betrokken overheden hebben vanaf 2022 onvoldoende financiële ruimte om de uitvoering van de RES 1.0 en het opstellen van de RES 2.0 volledig zelf te bekostigen. Een continuering van de financiering door het Rijk is daarom van groot belang.

Het doel van het RES-proces is om zon- en windprojecten te realiseren in de regio. Hier zijn grote investeringen mee gemoeid. Deels zal de markt dit oppakken, deels zal dit door energiecoöperaties gaan gebeuren. Voor beide partijen is het van belang dat de overheid ondersteunt. Dit kan in de vorm van Europese, landelijke, provinciale en lokale subsidies zoals de landelijke SDE++ subsidie, maar bijvoorbeeld ook door garantstellingen of tijdelijke ontheffingen, zodat gunstige voorwaarden ontstaan om te lenen. Gezamenlijk zullen overheden, energiecoöperaties en het bedrijfsleven moeten onderzoeken hoe deze investeringen mogelijk gemaakt kunnen worden.

Om het RES-proces verder goed te continueren wordt er vanuit het Rijk onder andere middelen, stimuleringsregelingen en maatregelen verwacht. De gemeente zal in dit proces vooral informeren, stimuleren en aanmoedigen.

Technische haalbaarheid: netcapaciteit en maatschappelijke kosten & baten

Voldoende capaciteit op het elektriciteitsnet is een belangrijke voorwaarde om de projecten uit de RES 1.0 ook daadwerkelijk (en op tijd) te kunnen realiseren. De focus op zonne-energie maakt lokale inpassing van innovatie- en flex-oplossingen, zoals opslag en het balanceren van opwek van zonnestroom en elektrisch laden, nodig. Zonder dit soort optimalisaties kan het grootschalig afschakelen van opwek terwijl er zonpieken zijn een belangrijk en ongewenst gevolg zijn. De netbeheerder moet voldoende zekerheid hebben dat projecten ook daadwerkelijk doorgang vinden, voordat benodigde aanpassingen aan het net worden gedaan. Deze aanpassingen dienen snel en efficiënt gepland en gerealiseerd te worden. De overheden en netbeheerder gaan daarom keuzes voor locaties voor grootschalige energieopwekking, fasering en versterking van het net beter op elkaar afstemmen.

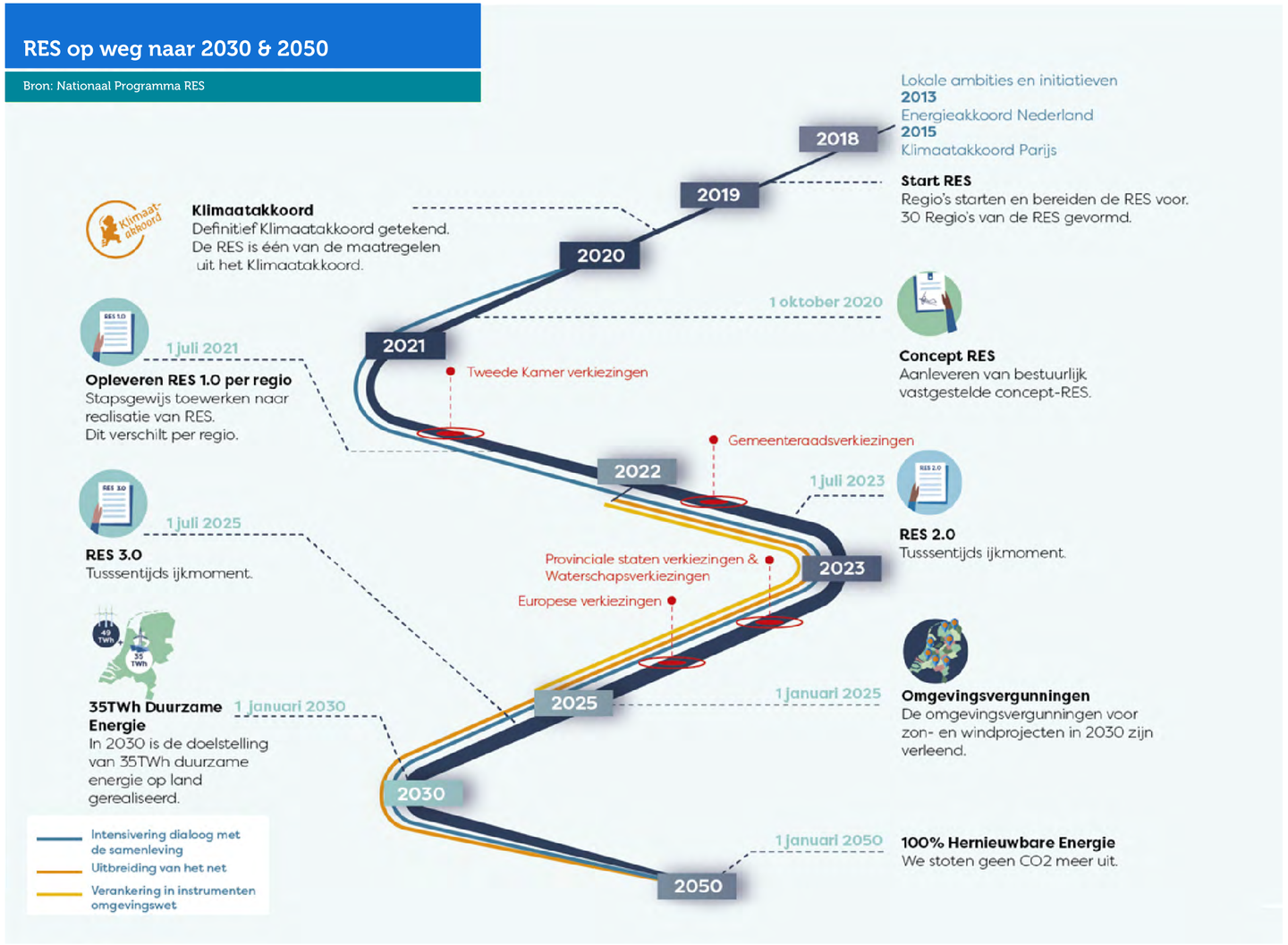
Stedin heeft voor onze regio een gedetailleerde impactanalyse tot het niveau van de middenspanning-stations uitgevoerd. Op basis van deze netimpactanalyse heeft Stedin bepaald welke benodigde aanpassingen gerealiseerd dienen te worden en wanneer en wat de meest efficiënte oplossing met de laagste maatschappelijke kosten is. Stedin voert een herijking van de impactanalyse uit wanneer de analyse resultaten van de omliggende RES-regio's bekend zijn. De uitkomsten van de transitievisies warmte zijn eveneens aanleiding voor een herijking van de analyse.
De regio introduceert en voert aan de hand van de netimpactanalyse minimaal twee keer per jaar een programmeringsoverleg met de netbeheerder over de geplande initiatieven, de status en prioritering daarvan en de benodigde

aanpassingen die hiervoor moeten worden gedaan. Mede aan de hand van het investeringsplan van Stedin komen we tot een voorkeursvolgorde voor de uitvoering van de projecten. Speciale aandacht geven we aan het in beeld brengen van initiatieven zonder vergunningsplicht, zoals zon op dak. Aandacht voor de netcapaciteit stopt niet bij de gemeentegrenzen en daarom is een stevige coördinatie vereist.

De uitvoering van de afspraken moet geborgd worden bij zowel de gemeente als Stedin. We stellen hiervoor een passende overeenkomst op. Ook wordt regionale coördinator aangesteld om voortvarend aan de slag te gaan en te zorgen dat werkzaamheden op goede wijze worden opgepakt en uitgevoerd met zo min mogelijk overlast voor de omgeving.

Draagvlak

De energietransitie slaagt alleen als alle inwoners, bedrijven, instellingen, gemeenten en andere organisaties mee gaan doen. Participatie is van groot belang voor de acceptatie, ruimtelijke inpassing en daarmee de realisatie van hernieuwbare energieprojecten. Omwonenden, bedrijven, verenigingen worden betrokken bij alle fasen van de ontwikkeling van hernieuwbare energie. Het streven is dat de lusten van duurzame opwek terecht komen bij diegenen die ook de lasten ervan ondervinden. Onze ambitie is 50% lokaal eigendom en medezeggenschap van de hernieuwbare energie-opwek in de regio. Uitgangspunt is dat iedereen in de Alblasserwaard kan meedoen en delen in de opbrengsten,

inclusief mensen met een kleine portemonnee (sociale participatie). We streven naar zoveel mogelijk acceptatie, hiermee is niet de verwachting dat er helemaal geen weerstand wordt verwacht en of dat iedereen het eens is met de plannen. Het warmtenet in de Gildenwijk is hier een goed voorbeeld van, voor het aansluiten van gebouwen en of buurten is 70% instemming van de huurders in het gebouw of buurt nodig. In Hoofdstuk 3 ‘Participatie’ staat op hoofdlijnen uitgewerkt hoe de regio Alblasserwaard wordt meegenomen in dit uitvoeringsprogramma.

Omgevingsbeleid en vergunningen

Gemeenten en provincie dragen zorg voor de vertaling van de RES naar het omgevingsbeleid, het begeleiden van vergunningsprocessen, het stimuleren en faciliteren van bedrijven en inwoners om (grootschalig) energieprojecten te realiseren. De definitieve zoekgebieden voor de energieprojecten worden met bijbehorende kaders en randvoorwaarden vastgelegd in het omgevingsbeleid van gemeenten en van de provincie. Ze worden opgenomen in de omgevingsvisie en juridisch verankerd in het omgevingsplan.

Gemeenten en provincie zijn – afhankelijk van het opgestelde vermogen - bevoegd gezag voor zonne- en windprojecten en zorgen voor de afwikkeling van vergunningprocedures voor de RES-projecten, in een zorgvuldig participatieproces met omwonenden en belanghebbenden. Soms is ook een vergunning van het waterschap nodig, bijvoorbeeld bij een project in een beschermingszone van een dijk. Provincie, waterschap en gemeenten spannen zich in om procedures voor vergunningverlening voor projecten uit de RES 1.0 voor 2025 af te ronden, zodat de projecten voor 2030 gerealiseerd kunnen worden. Gemeente Gorinchem en gemeente Molenlanden stellen voorwaarden aan de verlening van vergunningen, zoals inspanningen die gericht zijn op maatschappelijke betrokkenheid en financiële participatie.

Bijlage: Samenwerkende partijen

Om optimale invulling en uitvoering te kunnen geven aan het uitvoeringsplan is een goede samenwerking met de onderstaande partijen noodzakelijk.

Provincie Zuid-Holland
Energie is voor Zuid Holland belangrijk. Met veel industrie, de glastuinbouw en de dichtbevolkte provincie behoort Zuid-Holland tot een van de meest energie-intensieve regio's van Europa. Schone energie voor iedereen is waar de provincie naar streeft. Dit is uitgewerkt in het coalitieakkoord 2019-2023 'Elke dag beter. Zuid-Holland.' De energietransitie raakt alle inwoners en bedrijven van Zuid-Holland. Het vraagt om actieve inzet op energiebesparing, verduurzaming van bronnen voor warmte en elektriciteit, en het benutten en stimuleren van kansen voor innovatie, circulariteit, economie en voldoende goed opgeleidevakmensen.

Waterschap Rivierenland (WSRL)
WSRL draagt zorg voor het regionale watersysteem in het rivierengebied (goede waterkwaliteit en waterkwantiteit en bescherming tegen hoogwater). De missie van het waterschap sluit daarop aan: WSRL zorgt voor veilige dijken en een evenwichtig watersysteem. Het waterschap werkt in dat verband ook aan klimaatmitigatie en klimaatadaptatie. Zo wil het waterschap energieneutraal zijn in 2030 en streeft het naar klimaatneutraliteit in 2050. Het waterschap is ook actief in de regionale energiestrategieën en de regionale klimaatadaptatie-programma's. Ook ondersteunt het waterschap waar mogelijk initiatieven van andere overheden, bedrijven en burgers om circulair en fossielvrij te gaan leven.

HVC
HVC werkt met het mandaat van haar aandeelhouders aan het maken van impact. Dat betekent dat HVC zich inzet voor de warmtetransitie. Door transparant te zijn, niet puur commerciële eisen te stellen en ontwikkel- en onderzoekkosten buiten de businesscase te houden, kunnen collectieve oplossingen die elders niet mogelijk lijken wel gerealiseerd worden.

Stedin Netbeheer
Stedin beheert het energienet in de provincies Zuid-Holland en Utrecht en in delen van de regio's Noordoost-Friesland en Kennemerland. Als netbeheerder heeft Stedin de taak een veilige, betrouwbare en betaalbare energievoorziening te realiseren voor ruim twee miljoen klanten. Dit doet Stedin enerzijds door het aanleggen, beheren en toekomstbestendig maken van de elektriciteits- en gasnetten en anderzijds door het faciliteren van de energiemarkt. Deze partijen werken intensief met elkaar samen.

Woningcorporaties
Met ruim 11.500 huurwoningen zijn de woningcorporaties een belangrijke partij voor de uitvoering van de RREW. Met name als het gaat om activiteiten die gericht zijn op huurders en minima.

Het Regionaal Energieloket (REL)
Het Regionaal Energieloket (REL) is het energieloket voor woningeigenaren, huurders en VvE's in Gorinchem en Molenlanden. Het Regionaal Energieloket speelt een centrale rol in het organiseren, uitvoeren en promoten van (een deel van de) de activiteiten in het RREW-activiteitenplan. Daarnaast verzorgt het REL voor de gemeente ook (een groot deel van) de monitoring van de RREW-activiteiten (bereik en maatregelen). We zijn met de RRE-regeling ook ondersteund door het Regionaal Energieloket (REL).

Het Nieuwe Wonen (HNW)
Het Nieuwe Wonen (HNW) is een onafhankelijke partij die is opgestart ter bevordering van duurzaamheid. HNW voert tal van activiteiten uit zoals het opleiden, begeleiden en aansturen van vrijwillige energiecoaches (wooncoaches) en het faciliteren van warmtescans (infrarood scans) waarmee bewoners kunnen zien waar warmte uit hun huis weglekt.

Avres
Avres is een bedrijf dat ondersteuning biedt naar werk aan mensen, die vanwege een achterstand op de arbeidsmarkt, onder de Participatiewet vallen. Daarnaast biedt Avres hen financiële ondersteuning en schuldhulpverlening. Avres is een belangrijke partij om mee samen te werken voor de activiteiten die gericht zijn op minima.

Energiecoöperaties
De lokale energiecoöperaties spelen een belangrijk rol bij de realisatie van de ambities. Zij zijn van groot belang om de lokale burgerparticipatie handen en voeten te geven. Iedere bewoner kan lid worden en meebeslissen, maar ook profiteren van de opbrengsten van groene energie. In de regio Alblasserwaard zijn Energiecoöperatie de Knotwilg en Energiecoöperatie Molenlanden actief.

Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) beschermt onze leefomgeving, het milieu en de natuur. Dit doet OZHZ door controles uit te voeren, vergunningen te verlenen en gemeenten en provincies adviseren vanuit hun expertise.

Industriële Kring Gorinchem (IKG)
Op tal van terreinen is IKG gesprekspartner namens de achterban van ondernemers in Gorinchem en omgeving. IKG is vertegenwoordigd in de bestuurlijke coördinatiegroep van de RES.

Leidraad communicatie & participatie

Regionale Energie Strategie 1.0
Regio Alblasserwaard

Inhoudsopgave

Inleiding
Samenvatting
Doel
Opgave
Omgeving
Strategie
Verhaal
Aanpak
Uitvoeringsprogramma

Inleiding

De aarde warmt op, het klimaat verandert en dat vraagt om actie. We moeten de CO_2-uitstoot verminderen, door om te schakelen van energie uit fossiele bronnen naar duurzaam opgewekte energie: de energietransitie. De Regionale Energiestrategie (RES) is een uitgebreid plan om de omschakeling naar duurzame energie samen met de omgeving te realiseren. Zodat toekomstige generaties kunnen blijven wonen in prettige, veilige en gezonde regio. Het uitvoeringsplan RES 1.0 beschrijft de eerste stappen van uitvoering voor de vijf RES-pijlers energie besparen, zon, wind, warmte en innovatie. Dit document is een leidraad voor de wijze waarop we de omgeving daarover willen informeren en daarbij willen betrekken.

Het zo vroeg mogelijk informeren en betrekken van de omgeving en het creëren van maatschappelijke acceptatie/draagvlak is steeds ons uitgangspunt. De keuzes die in de RES gemaakt worden, hebben in een latere fase immers (grote) impact op de leefomgeving van onze inwoners. RES-regio Alblasserwaard wil iedereen betrekken, initiatieven ondersteunen en samen vormgeven aan de plek waar wij wonen.

Kanttekening

Binnen de provincie moet nog uitvoering gegeven worden aan de motie 1019, die op 16 juli jl. door Provinciale Staten is vastgesteld bij de vaststelling van de RES'en. In die motie wordt het college van Gedeputeerde Staten opgedragen om met criteria te komen om participatie meetbaar te maken; zowel kwalitatief als kwantitatief. Verwachte oplevering van uitvoering van deze motie is najaar 2021.

De opzet van dit document is grotendeels gebaseerd op de methodiek 'Factor C' van de rijksoverheid. Een manier van werken om strategisch aan de slag te gaan met communicatie & participatie. Factor C is bij uitstek geschikt voor projecten en programma's waar omgevingsgericht of opgavegericht gewerkt wordt. De werkwijze van Factor C in het kort: opgave (wat) → omgeving (wie) → strategie (hoe) → verhaal (wat) → aanpak (middelen).

Leidraad communicatie en participatie

Dit document is een leidraad voor de wijze waarop we de omgeving willen informeren en betrekken: transparant en zo vroeg mogelijk. Een leidraad die dient als een stappenplan voor communicatie en participatie bij een concreet project en meebeweegt met de verschillende fasen van zo'n project.

Samenvatting

Leidraad communicatie en participatie
Dit document is een leidraad voor de wijze waarop we de omgeving willen informeren en betrekken: transparant en zo vroeg mogelijk. Een leidraad die dient als een stappenplan voor communicatie en participatie bij een concreet project en meebeweegt met de verschillende fasen van zo'n project.

Doel van communicatie en participatie
Het doel van communicatie en participatie is om inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zo vroeg mogelijk te informeren over en betrekken bij de RES 1.0 Alblasserwaard, de onderliggende vijf pijlers en daarbij behorende projecten. De omgeving moet zich uitgenodigd voelen om samen te werken aan een duurzame en energieneutrale regio Alblasserwaard. In de RES 1.0 Alblasserwaard wordt uitgegaan van een resultaatsverplichting van 50% lokaal eigendom/financiering/revenuen van hernieuwbare energieprojecten.

De opgave
RES-regio Alblasserwaard wil in 2030 20% energie bespaard hebben en 35% duurzame elektriciteit opwekken met zon en wind, om zo bij te dragen aan de landelijke doelstelling van het Klimaatakkoord. Communicatie en participatie zijn instrumenten om de omgeving te informeren en betrekken bij deze opgave. De projecten gaan de resultaten opleveren; communicatie en participatie zijn daarbij ondersteunend.

De omgeving: stakeholdersanalyse
Omdat we ons tot doel gesteld hebben om de omgeving continu te informeren en te betrekken bij de uitvoering RES 1.0, is het noodzaak om te weten wie de stakeholders in de omgeving dan zijn. Wat is hun invloed? En hun belang? Welke rol spelen ze (in deze projectfase)?

Strategie
De analyse van stakeholders geeft inzicht in hun rol en de participatiedoelen. Daardoor weten we hoe we hen kunnen informeren/ betrekken. Communicatie-doel is meeweten; participatie-doelen zijn het meedenken, meewerken en meebeslissen. We bepalen onze strategie.

Het gezamenlijke verhaal, of kernboodschap, slaat de brug tussen de beleving van de omgeving enerzijds en de bedoeling van de opgave anderzijds. Een boodschap komt pas over als de belangen en zorgen van de omgeving worden erkend. De kernboodschap bevat: het standpunt, de onderbouwing en de actie (kijk-want-dus). Via storytelling wordt een kernboodschap vertaald naar aansprekende verhalen.

Als de strategie (stakeholdersanalyse, de participatiedoelen en de wijze van betrekken) en kernboodschap(pen) zijn vastgesteld, kijken we naar de middelen om de communicatie en participatie praktisch vorm te geven. Dit levert veelal een mix van online en offline tools op, waarmee we de doelgroepen het beste kunnen bereiken.

Doel

In deze leidraad wordt beschreven hoe communicatie en participatie kunnen bijdragen aan de overkoepelende opgave van de RES enerzijds en de doelstellingen per RES-pijlers en onderliggende projecten anderzijds.

Communicatie en participatie: het verschil

Communicatie gaat over informeren van de omgeving. Participatie gaat om het actief betrekken van de omgeving, bij projecten (of beleid) en de ruimte die er dan is om invloed uit te oefenen. Participatie betekent actieve deelname: van inwoners bij de gemeente of de gemeente bij de inwoners (burgerparticipatie versus overheidsparticipatie).

Communicatie is het meeweten; participatie is het meedenken, meewerken en meebeslissen van betrokken inwoners en stakeholders bij gezamenlijke plannen voor de toekomst. Communiceren kan zonder participeren. Participeren kan niet zonder communiceren.

We nodigen iedereen van harte uit betrokken te zijn en blijven. En in het bijzonder zijn de Raadsleden van Gorinchem en Molenlanden altijd meer dan welkom bij participatie-activiteiten. Met de zogenaamde uitnodigingsstrategie creëren we interactie met de omgeving. Inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties moeten zich uitgenodigd voelen om mee te denken over de stappen die we in het uitvoeringsprogramma RES 1.0 gaan zetten.

Lokale uitvoering met regionale slagkracht

De uitvoering van de Regionale Energiestrategie vraagt om een goede balans tussen lokale uitvoering en regionale verantwoordelijkheden en samenwerking. Dat geldt ook voor communicatie & participatie; die zullen primair plaatsvinden op lokaal niveau onder verantwoordelijkheid van beide gemeenten.

Proces participatie versus financiële participatie

Bij proces participatie hebben we het over de inhoudelijke betrokkenheid van inwoners en stakeholders bij het proces rondom projecten voor duurzame opwek. Bij financiële participatie investeert de omgeving in het project en/of ervaart de voordelen van de opbrengsten van het project voor duurzame opwek. In het uitvoeringsprogramma RES 1.0 Alblasserwaard wordt uitgegaan van een resultaatsverplichting van 50% lokaal eigendom/financiering/revenuen van hernieuwbare energieprojecten. Beleid hiertoe moet in beide gemeenten worden vastgesteld. Zowel proces als financiële participatie in projecten dragen bij aan maatschappelijke betrokkenheid voor duurzame opwek.

Financiële participatie: een kleine toelichting

Verreweg de meeste projecten binnen het uitvoeringsprogramma RES 1.0 Alblasserwaard zitten nog niet in de projectfase van planvorming/realisatie. Toch wordt er al vaak gesproken over financiële participatie. Daarom lichten we hier kort toe hoe financiële participatie van de omgeving op verschillende manieren worden bereikt:

- Mede-eigenaarschap, bijvoorbeeld via een energiecoöperatie;
- Inwoners of bedrijven nemen financieel deel, bijvoorbeeld via aandelen of obligaties in een wind- of zonneproject;

- Er kan een omgevingsfonds opgezet worden. Een deel van de financiële opbrengsten/ winsten kunnen via dit fonds ingezet worden ten behoeve van de omgeving. Bijvoorbeeld voor natuurontwikkeling, een nieuw buurthuis of sportvelden;
- Met een omwonendenregeling ontvangen mensen die in de directe omgeving wonen een indirect voordeel. Bijvoorbeeld met korting op stroom afkomstig uit het project of door investeringen in het verduurzamen van hun woning.

Welke vorm het meest geschikt is, is afhankelijk van het project en het type omgeving. Bovendien is het goed mogelijk dat de uitkomst een combinatie van de verschillende vormen is. Zo heeft een omgevingsfonds of omwonendenregeling voordelen voor iedereen (en dus ook de mensen met een smalle beurs) en kan mede-eigenaarschap of financieel deelnemen juist de lokale betrokkenheid vergroten.

Doel van communicatie en participatie

Het doel van communicatie en participatie is om inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zo vroeg mogelijk te informeren over en betrekken bij de RES 1.0 Alblasserwaard, de onderliggende vijf pijlers en daarbij behorende projecten. De omgeving moet zich uitgenodigd voelen om samen te werken aan een duurzame en energieneutrale regio Alblasserwaard. In de RES 1.0 Alblasserwaard wordt uitgegaan van een resultaatsverplichting van 50% lokaal eigendom/financiering/revenuen van hernieuwbare energieprojecten.

Opgave

Over welk issue, vraagstuk of probleem hebben we het? De Regionale Energiestrategie (RES) gaat over energiebesparing, zonne- en windenergie, de warmtevoorziening en over innovatieve technieken. Het uitvoeringsplan RES 1.0 beschrijft de eerste stappen van uitvoering voor deze vijf RES-pijlers.

Met de ruimte en mogelijkheden die we nu in de Alblasserwaard hebben, wil RES-regio Alblasserwaard tot 2030 1.150 TJ duurzame elektriciteit opwekken en door middel van zon en wind bijdragen aan de landelijke doelstelling van het Klimaatakkoord. Dat gaat om 35% duurzame elektriciteit in onze regio. Daarnaast willen we in 2030 in onze regio 20% energie bespaard hebben.

Communicatie en participatie zijn instrumenten om de omgeving te informeren en betrekken bij deze opgave. De projecten gaan de resultaten opleveren; communicatie en participatie zijn daarbij ondersteunend.

Meekoppelkansen

De energietransitie beslaat meer dan de RES alleen. Daarom koppelen we de participatie en communicatie van de energieopgave ook aan andere beleidsopgaves, zoals klimaatadaptatie en transitievisie warmte. We zoeken continu naar synergie en meekoppelkansen. En naar een duidelijk verhaal over de energietransitie in de Alblasserwaard, Molenlanden, Gorinchem.

Samenwerkende overheid

De manier waarop we vanaf 2019 aan de concept-RES en RES 1.0 hebben samengewerkt hanteren we ook voor het uitvoeringsprogramma. Gemeenten Molenlanden en Gorinchem staan in verbinding met de samenleving en werken, bottom-up, met alle betrokkenen (inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties) samen aan deze brede maatschappelijke opgave. De gemeenteraden worden steeds betrokken en zijn, als gezegd, van harte uitgenodigd bij alle participatie-activiteiten.

Hoeveel ruimte geven we aan participatie?

Hoe wegen we democratisch tot stand gekomen kaders af tegen participatief tot stand gekomen inzichten en standpunten? Het gaat om de balans tussen richting geven als bestuur, versus ruimte geven aan inwoners. Hoe is dat binnen onze RES-regio en gemeenten? Een discussie die we aan de voorkant moeten voeren: hoeveel ruimte en richting geven we aan participatie? Maak hier vooraf duidelijke afspraken over met beide colleges en raden, de bestuurlijke coördinatiegroep, het projectteam en andere betrokkenen.

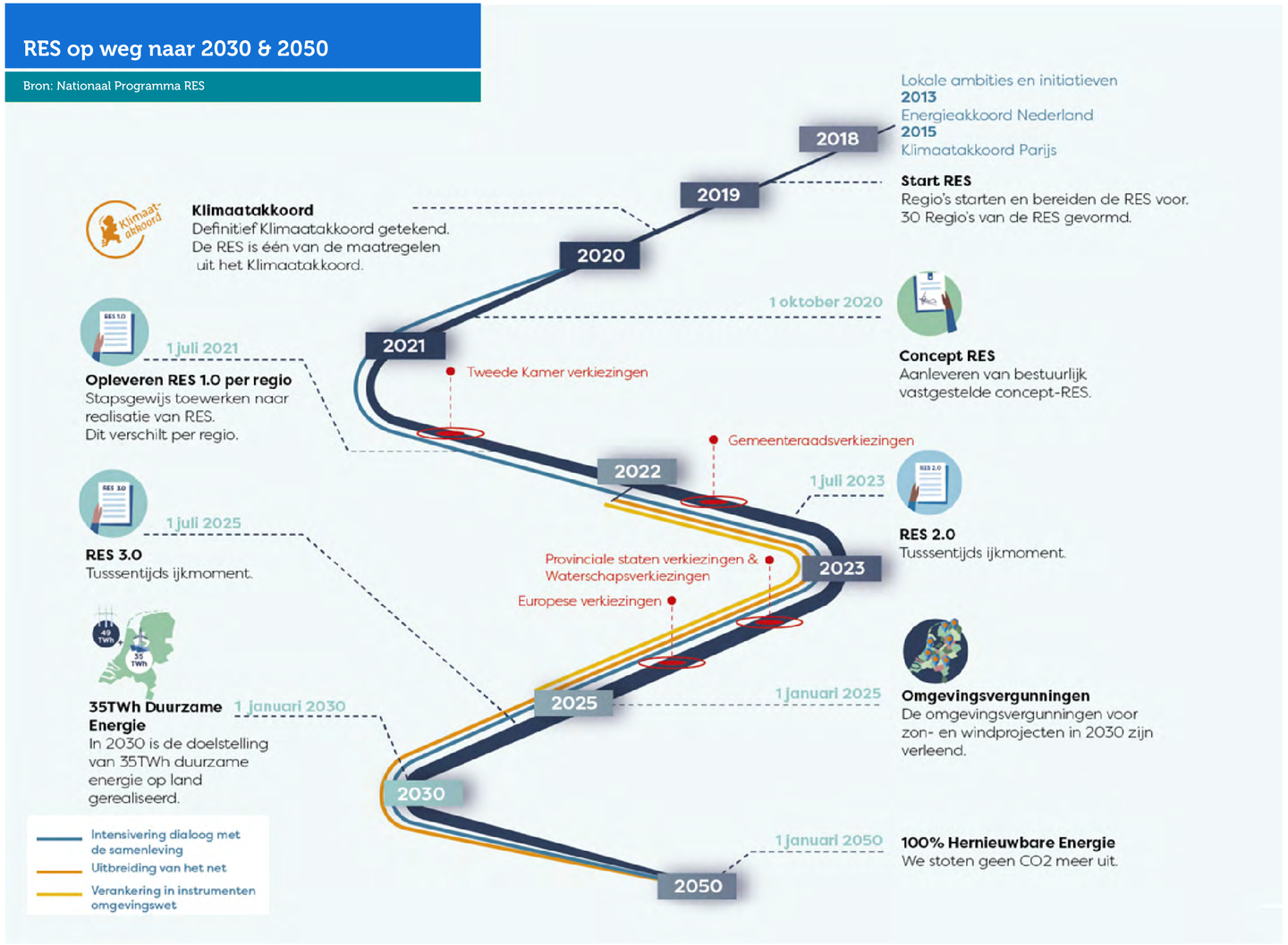
Fase

Als we de RES Alblasserwaard zouden indelen in een beleidscyclus, is beleidsfase 1 ‘probleem (h)erkenning’ doorlopen. Communicatie en participatie zijn tot nu toe vooral gericht geweest op informeren en op de dialoog. Afstemming vond en vindt plaats (over gemeentegrenzen heen) samen met bedrijven, maatschappelijke organisaties, energiecoöperaties, wooncorporaties, wijk- en dorpsraden en inwoners. Nu zetten we met het uitvoeringsprogramma belangrijke stappen in beleidsfase 2 ‘formuleren van potentiële oplossingen’.

Een volgende fase betekent andere stakeholders en andere manieren van informeren en betrekken. Uiteindelijk zullen activiteiten en projecten uit het uitvoeringsprogramma leiden naar beleidsfase 3 ‘beslissen’. Dan start de uitwerking van de RES in het omgevingsbeleid, de vergunningverlening en het begeleiden van lokale projecten.

De concept-RES beschrijft/ beschreef de verkenning van mogelijkheden voor grootschalige opwek van hernieuwbare energie op land in de regio. Een verkenning die samen met raadsleden, stakeholders en inwoners is doorlopen, waaruit zoekgebieden en kansen naar voren zijn gekomen. Doel van de RES 1.0 is geweest om de verdere haalbaarheid, wenselijkheid en invulling van de zoekgebieden met elkaar nader te onderzoeken en verankeren in de RES 1.0. Vervolgens worden in het uitvoeringsprogramma de afspraken en acties opgenomen waarmee de regio aan de slag gaat om van strategie tot uitvoering van projecten te komen.

De opgave
RES-regio Alblasserwaard wil in 2030 20% energie bespaard hebben en 35% duurzame elektriciteit opwekken met zon en wind om zo bij te dragen aan de landelijke doelstelling van het Klimaatakkoord. Communicatie en participatie zijn instrumenten om de omgeving te informeren en betrekken bij deze opgave. De projecten gaan de resultaten opleveren; communicatie en participatie zijn daarbij ondersteunend.

Omgeving

Het krachtenveld: de stakeholders

De omgeving is de hoeksteen van communicatie en participatie. Met een krachtenveldanalyse wordt in kaart gebracht wie de verschillende stakeholders zijn, wat hun standpunten zijn en welke impact ze hebben op de RES, een RES-pijler, maar vooral op concreet projectniveau.

Omdat we ons tot doel hebben gesteld om de omgeving steeds zo vroeg mogelijk te informeren en betrekken bij de RES en uitvoering, is het essentieel om die omgeving in kaart te hebben en te houden. Vooral op projectniveau in de uitvoering.

In het volgende hoofdstuk is een krachtenveldanalyse opgenomen van veelvoorkomende stakeholders voor de RES in de Alblasserwaard. Per beleidsfase worden ze beoordeeld op hun mate van invloed en hun belang bij de RES of een project, en de wijze waarop we hen het beste kunnen betrekken. Een stakeholderanalyse kost tijd, maar het is een onmisbaar fundament om de omgeving in kaart te brengen. En een vereiste voor communicatie en participatie.

Het stille midden

RES-regio Alblasserwaard wil voorkomen om alleen de conventionele groepen mensen te bereiken: óf de mensen die tijd en interesse hebben, óf de mensen die fel tegen zijn, met vaak het traditionele wij-zij denken tot gevolg. Belangrijk is juist om niet de polen te bestrijden, maar het stille midden te versterken. We betrekken dus bewust andere doelgroepen en onderwerpen, en luisteren naar hun belangen en hun verhaal.

Belangenmanagement

Het lijkt zo'n inkopper, maar vaak wordt het vergeten: achterhaal de belangen van de stakeholders! Soms is dat best lastig, maar zo belangrijk. Zodra belangen over en weer duidelijk zijn werpt dat vrijwel altijd z'n vruchten af in het proces van meeweten, meedenken, meewerken en meebeslissen. Vaak voorkomt dit problemen en wordt het onderling vertrouwen versterkt.

De omgeving: stakeholdersanalyse

Omdat we ons tot doel gesteld hebben om de omgeving steeds zo vroeg mogelijk te informeren en te betrekken bij de uitvoering RES 1.0, is het noodzaak om te weten wie de stakeholders in de omgeving dan zijn. Wat is hun invloed? En hun belang? Welke rol spelen ze (in deze fase van het project)?

Strategie

De analyse van stakeholders is zo belangrijk omdat hun belang en invloed inzicht geeft in hun rol en tegelijkertijd ook in de participatiedoelen. Daardoor weten we hoe we hen kunnen informeren/ betrekken. We bepalen onze strategie.

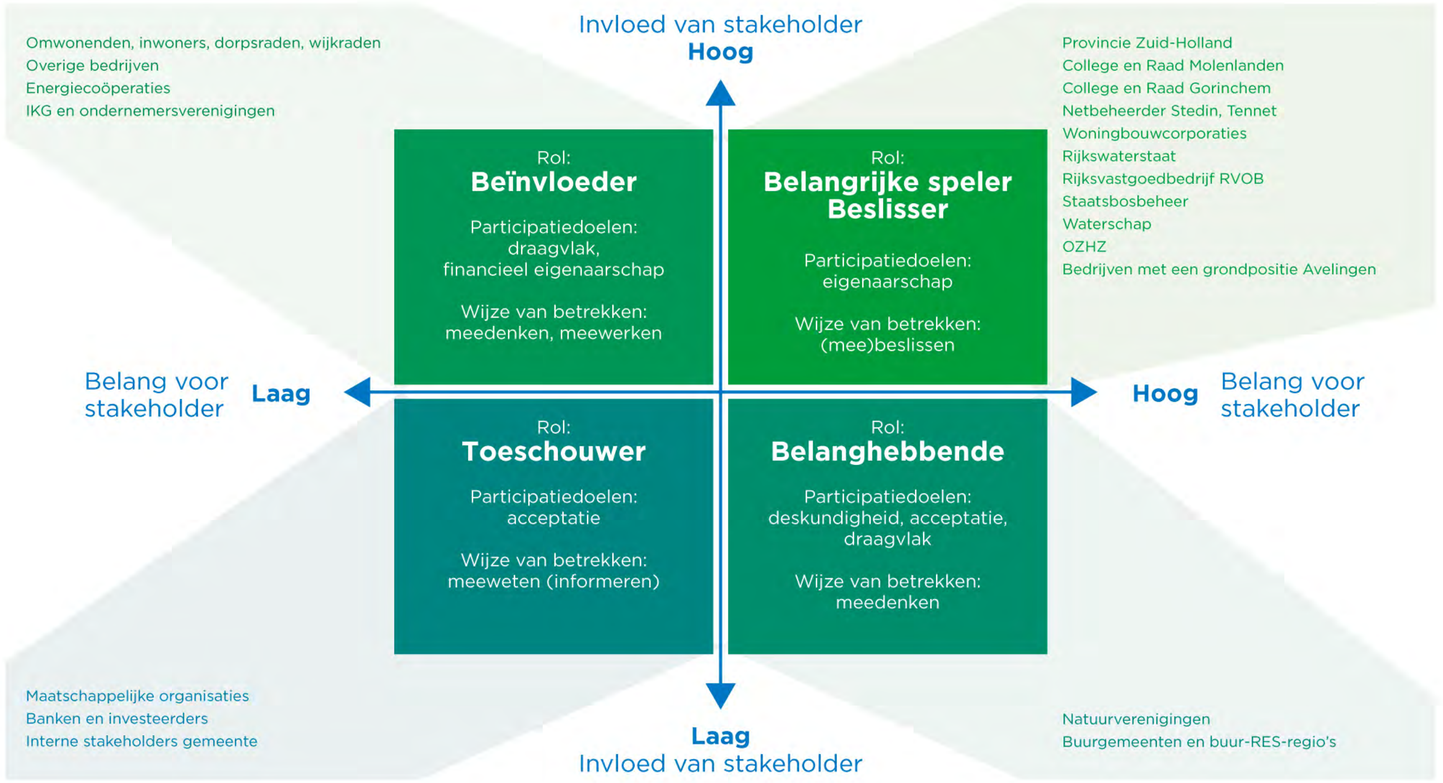
Participatiedoelen RES Alblasserwaard

De RES-participatiedoelen zijn gebaseerd op de uitgangspunten van het Nationaal Programma RES:

- Acceptatie. Realiseren van acceptatie en maatregelen die genomen worden, door te informeren.
- Deskundigheid. Benutten van kennis en ervaring van inwoners, bedrijven en stakeholders.
- Draagvlak. Realiseren van brede maatschappelijke steun voor de te maken keuzes.
- Eigenaarschap. Zorgen dat inwoners en stakeholders zich (financieel) mede-eigenaar voelen.

Participatieladder: wijze van betrekken

Als de rol en participatiedoel(en) van de stakeholders bekend zijn, kun je bepalen op welke wijze hen te informeren of be-

trekken. Communicatie is het meeweten; participatie is het meedenken, meewerken en meebeslissen.

- Meeweten: informeren. Op de hoogte gehouden willen worden (1e trede participatieladder).
- Meedenken: raadplegen; adviseren. Stakeholders willen als gesprekspartners gezien worden, we raadplegen hen en gaan de dialoog aan (2e trede).
- Adviseren: de betrokkenen kunnen problemen en oplossingen aanbieden, die een grote rol in de ontwikkeling van beleid spelen (3e trede).
- Meewerken: coproduceren. Gezamenlijk met stakeholders naar oplossingen zoeken, die bindend zijn in de uiteindelijke besluitvorming (4e trede).
- Meebeslissen. Betrokken stakeholders maken deel uit van de besluitvorming (hoogste trede).

Toelichting krachtenveldanalyse stakeholders:

- Beslissers zijn stakeholders die besliskracht hebben, zowel vanuit hun formele rol (‘bevoegd gezag’) maar ook vanuit hun doorslaggevende invloed op het project of in de uitvoering. De groep beslissers kan in volgende beleidsfases veranderen. Participatiedoel is eigenaarschap: zorg dat de stakeholders zich mede-eigenaar voelen van de RES en/of het onderliggende project. Wijze van betrekken is: (mee) beslissen. Communicatiemiddelen stemmen we daar op af.

- Beïnvloeders als inwoners, bedrijven en energiecoöperaties zijn partijen die daadwerkelijk zullen meewerken aan energietransitie-projecten. Primair participatiedoel is het realiseren van acceptatie/draagvlak en steun voor de keuzes die moeten worden gemaakt. Dat vereist dat ze hun ideeën hebben kunnen meegeven. Ook financieel eigenaarschap (financiële participatie omwonenden) kan participatiedoel zijn. De wijze van betrekken richt zich op meedenken en meewerken. Communicatiemiddelen stemmen we daar op af.

- Belanghebbenden zijn stakeholders met een hoog belang en een lage invloed. Het zijn partijen aan wie een bepaalde inhoudelijke inbreng gevraagd zal worden. Participatiedoel is het benutten van hun deskundigheid. Wijze van betrekken zal gericht zijn op raadplegen en het benutten van hun kennis en ervaringen: meedenken. Communicatiemiddelen stemmen we daar op af.

- Toeschouwers spelen geen actieve rol in het project, maar moeten wel op de hoogte gehouden worden over de RES of het project. Participatiedoel is het nastreven van acceptatie, door hen te informeren - meeweten (wijze van betrekken). Communicatiemiddelen stemmen we daar op af.

‘Het is een misvatting om te denken dat participatietrajecten altijd tot draagvlak van beleid moet leiden. Het is een van de doelstellingen die een participatietraject kan hebben.’

Strategie
De analyse van stakeholders geeft inzicht in hun rol en de participatiedoelen. Daardoor weten we hoe we hen kunnen informeren/ betrekken. Communicatie-doel is meeweten; participatie-doelen zijn het meedenken, meewerken en meebeslissen. We bepalen onze strategie.

Verhaal

Om te zorgen voor gelijke informatie voor iedereen en te blijven vertellen waarom we aan een Regionale Energiestrategie werken in de Alblasserwaard, hebben we een kernboodschap als basis voor alles wat we doen.

Het gezamenlijke verhaal, of de kernboodschap, slaat de brug tussen de beleving van de omgeving enerzijds en de bedoeling van de opgave, het RES-pijler of het project anderzijds. Een boodschap komt pas over als die de waarden of overtuigingen van een ander raakt. Met andere woorden: erken de belangen en zorgen van de omgeving/ stakeholders. De kernboodschap bevat typisch drie elementen: het standpunt, de onderbouwing en de actie (kijk-want-dus). Via storytelling kan een kernboodschap vertaald worden naar aansprekende verhalen.

Kernboodschap RES | opgave-niveau

‘De aarde warmt op, het klimaat verandert en dat vraagt om actie. We moeten de CO_2-uitstoot verminderen, door om te schakelen van energie uit fossiele bronnen naar duurzaam opgewekte energie: de energietransitie. Dit hebben we afgesproken in het Klimaatakkoord. Gemeente Gorinchem en gemeente Molenlanden werken samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties aan de Regionale Energiestrategie (RES) Alblasserwaard. Samen kijken we naar mogelijkheden om energie te besparen en naar mogelijkheden om grootschalig duurzame elektriciteit op te wekken via wind, zon, warmte en water in regio Alblasserwaard. Alleen als dat op grote schaal gebeurt kunnen we de klimaatdoelen behalen.’

Kernboodschap per RES-pijler

20% Energie besparen

Energie die we niet gebruiken hoeven we ook niet op te wekken. Daarom willen we in 2030 in onze regio 20% energie bespaard hebben.

35% duurzame elektriciteit in onze regio

Tot 2030 wil de RES-regio Alblasserwaard 1.150 TJ (0,32 TWh) duurzame elektriciteit opwekken en door middel van zon en wind bijdragen aan de landelijke doelstelling van het Klimaatakkoord.

Zon: Zonnepanelen op bedrijfsdaken

We hebben de keuze gemaakt om éérst vol in te zetten op grootschalige opwek van zonne-energie op grote daken van bedrijven en boerenschuren

Wind: Windzoekgebied Avelingen

We brengen hier de (on)mogelijkheden voor windenergie in kaart. Het zoekgebied ligt buiten het Groene Hart, langs infrastructuur & vaarwegen en direct bij industrie. De uitwerking van het windzoekgebied start met onderzoek naar o.a. geluidshinder, slagschaduw, natuur, veiligheid, bodemkwaliteit, grondwaterstand, archeologie, cultuurhistorie en ecologie. (Verkenning van windzoekgebied A15-Oost is vervallen, vanwege de motie ‘Windmolen-vrij-Dichtbij’.)

Warmte

In de RES 1.0 wordt invulling gegeven aan de Regionale Structuur Warmte (RSW). Er worden geen keuzes gemaakt voor warmte opwek; het gaat alleen om het in kaart brengen van de warmte structuur. Over gemeente- en regiogrenzen heen gaan we op zoek naar de beste oplossingen voor de

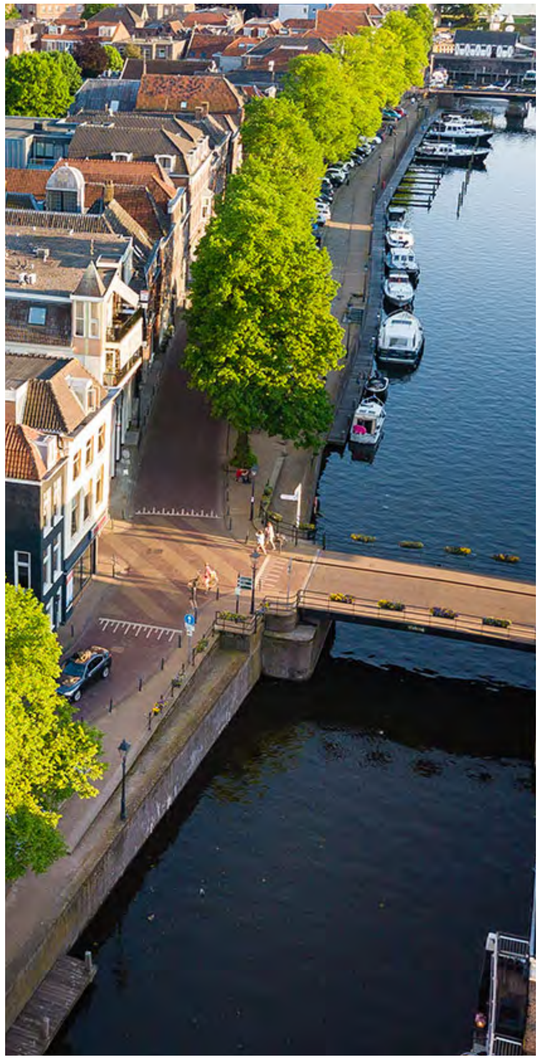
toekomstige warmtevraag. Sommige alternatieve warmtevoorzieningen zullen ook impact hebben op het elektriciteitsnet.

Innovatie
In RES-regio Alblasserwaard omarmen en stimuleren we nieuwe technieken en vernieuwende initiatieven die bijdragen aan de duurzaamheidsopgave. Er valt te denken aan innovatie met waterkracht (bijv. energieopwekking uit de stroming van de Merwede); met waterstof (energieopslag) en zon op water.

Kernboodschap per project

In het uitvoeringsprogramma wordt per project, per fase een kernboodschap geformuleerd.

Verhaal
Het gezamenlijke verhaal, of kernboodschap, slaat de brug tussen de beleving van de omgeving enerzijds en de bedoeling van de opgave anderzijds. Een boodschap komt pas over als de belangen en zorgen van de omgeving worden erkend. De kernboodschap bevat: het standpunt, de onderbouwing en de actie (kijk-want-dus).
Via storytelling wordt een kernboodschap vertaald naar aansprekende verhalen.

Aanpak

Vanuit de stakeholdersanalyse, de participatiedoelen en de wijze van betrekken richten we ons op de online en offline middelen/tools waarmee we de doelgroepen het beste kunnen bereiken.

Opgave breed is het belangrijk dat de energietransitie vaak onder de aandacht wordt gebracht. Doel is om zowel online als offline een brede doelgroep te betrekken. We informeren middels een mix van bestaande gemeentelijke communicatiemiddelen en -kanalen van beide gemeenten (website, social media, gemeentepagina krant). We zoeken samenwerking met de lokale media (kranten, huis-aan-huis-bladen). Ook hebben stakeholders, ondernemersverenigingen, organisaties (energieloket) en ook dorpsraden en/of initiatiefgroepen hele professionele middelen die we soms (indirect) kunnen benutten. Uiteindelijk kan dit alles een opmaat zijn naar een groter online platform voor de Alblasserwaard.

Online participatieplatform

We hebben de wens om inwoners en stakeholders via een digitaal platform een thuisbasis te bieden voor alle communicatie en participatie rondom de energietransitie.

‘Als we hardop denken, dan hebben we het over een plek waar goede voorbeelden, kennis en ervaringen gedeeld kunnen worden, stakeholders elkaar kunnen vinden en waar initiatieven gestart kunnen worden door de samenleving. We faciliteren community-building. Concrete voorbeelden van verduurzaming, van klein naar groot, krijgen een podium. Goed voorbeeld doet goed volgen. We voeren een actieve rol in het creëren van berichten en verhalen (content) over duurzame projecten, achtergronden en successen (storytelling). De gemeente heeft hier een regierol. We kunnen content delen via de gemeentelijke communicatiekanalen…’

Mensen kunnen zelf aangeven over welke onderwerpen zijn op de hoogte gehouden willen worden, of waar ze bij betrokken willen zijn. Zo geven we hun op een interactieve manier meer invloed zeggenschap op wat er in hun omgeving gebeurt. Het maakt de samenwerking tussen gemeente en bewoners inclusiever en bovendien is het voor inwoners en stakeholders leuker en laagdrempeliger om mee te praten en te beslissen. In het uitvoeringsprogramma willen we dit verder onderzoeken en er invulling aan geven.

Communicatie- en participatiemiddelen

In het hoofdstuk ‘strategie’ is beschreven op welke wijze bepaald wordt hoe de stakeholders te informeren of betrekken. Communicatie is het meeweten; participatie is het meedenken, meewerken en meebeslissen. Hieronder worden in z’n algemeenheid een aantal voorbeelden weergegeven van mogelijke middelen, gekoppeld aan de wijze van informeren/betrekken.

Meeweten

Informatieoverdracht. Middelen: gemeentelijke kanalen, zoals de website, social media en de gemeentepagina in de krant. Huis-aan-huis brieven. Digitale nieuwsbrieven. Fysieke en online informatieavonden, kennissessies. Energiesafari.

Meedenken
Het gaat niet alleen om het delen van informatie maar ook om de reactie, de input vanuit de inwoners. Middelen: dialoogtafels, gesprekken, het organiseren van activiteiten of evenementen, het versturen van een enquête. Klankbordgroep. Burgerpanel. Gebiedsadviseur. Swipocratie. Kahoot. Mentimeter.

Meewerken
Gezamenlijk uitwerken. Bijvoorbeeld in co-ontwerp-sessies. Adviesgroep instellen. Burgerberaad. Werkateliers. Innovatielab.

Meebeslissen
Besluitvorming ligt bij de omgeving. Resultaten uit dit participatieproces hebben een bindende werking: de gemeente neemt de resultaten over. Burgerforum of -panel. Online burgerparticipatie. Lokaal initiatief.

Aanpak - middelen/tools
Als de strategie (stakeholdersanalyse, de participatiedoelen en de wijze van betrekken) en kernboodschap(pen) zijn vastgesteld, kijken we naar de middelen om de communicatie en participatie praktisch vorm te geven. Dit levert veelal een mix van online en offline tools op, waarmee we de doelgroepen het beste kunnen bereiken.

Colofon

Een uitgave van
RES Regio Alblasserwaard

Ontwerp
Studio Lammert Jonkman

Beeld
Ministerie van Beeld

Oktober 2021

Alblasserwaard
RES Regionale Energie Strategie